

Két támogató levél

Szentmártoni János, a Magyar Írószövetség elnöke, Budapest.

Tisztelt Elnök úr!

A 2017. május 2-án tartott telekonferenciákon sikerült tisztáznunk az Ághegy-Liget Baráti Társaság jövőbeni sikeres működéséhez szükséges szervezeti alapokat. Az Ághegy - skandináviai magyar irodalmi és művészeti folyóirat és a Magyar Liget - a skandináviai magyar családok lapja támogatására jött létre közel két évtizeddel ezelőtt. <http://aghegy.hhrf.org/tarsasag/>

A Társaságot 2005-ben tagjai sorába fogadta a Svédországi Magyarok Országos Szövetsége (SMOSZ) és ugyan ebben az évben tagja lett a budapesti központtal működő MNYKNT az Anyanyelvi Konferenciának.

A SMOSZ vezetésével ennek a Társaságnak kiemelkedő szerepe volt és lesz az elkövetkező időkben is az északon megtelepedett magyarok szellemi életének szervezésében. Várjuk és reméljük a Magyar Írószövetség támogatását is.

Tisztelettel üdvözlö

Bihari Szabolcs, elnök

sk. Stockholm

Mullsjö, 2017.05.10..

Tisztelt Elnök úr!

2017. május 12-én kelt válaszlevelében megfogalmazott kérdése alkalmat szolgáltat arra, hogy az Ághegy és a Magyar Liget folyóirataink közel két évtizedes, az északi államokban a magyarság megmaradásáért a Svédországi Magyarok Szövetsége sokoldalú küzdelmeink részeként folytatott küzdelméiről szót ejtsek.

A SMOSZ Híradó c. lapja mellett, amely a Szövetségünkben tömörül 35 magyar egyesület szervezeti működéséről nyújt képet, a Magyar Liget a magyarok családi lapjaként, az Ághegy pedig az irodalmi és művészeti alkotók kiadványaként végzi saját hatáskörében eredményes munkáját. Az irodalom és a művészet nélkül nem lehet teljes nyelvünkért és hagyományainkért folytatott erőfeszítésünk. A két lap szerkesztése, tördelése, terjesztése, stb., a szerkesztő önkéntes munkája. A folyóiratok támogatására alakított Ághegy-Liget Baráti Társaságot a SMOSZ, tagjaként, erejéhez mérten támogatja folyóirat nyomtatását, amely a családi laphoz hasonlóan egy idő óta csak a világhálón olvashatóak.

(Állítom) Véleményünk, hogy ez a két lap, évtizedek óta folytatott küzdelme révén megérett a folytatásukat lehetővé tevő támogatásra. Ehhez kérjük a Magyar Írószövetség támogatását.

Ennek első lépéseként, jó volna, ha (az Ághegy, erkölcsi támogatásaként) megalakulna a Magyar Írószövetség fiókjaként a Skandináviai Magyar Írószövetségi fiókj. Országos Magyar Szövetségünk még a kétezres évek elején kezdeményezte a skandináviai írók fórumának a létrehozását, melynek eredménye a Tar Károly szerkesztő dicséretes és önzetlen munkája révén született meg az Ághegy, irodalmi és művészeti alkotók kiadványai.

A meghirdetett augusztusi aranyoszigeti író-találkozón indítandó skandináviai magyar írószövetségi fiókalakulása erre jó alkalmat szolgáltatna. A Svédországi Ma-

gyarok Országos Szövetsége nagyon fontosnak tartja ezt a kezdeményezést, mert véleményünk szerint a skandináviai értékek részét kell képezzék az összegyűjtött nemzeti egésznek. Ezért a javasolt skandináviai magyar írószövetségi fiók megalakulását támogatjuk és amennyiben kedvező döntés születik, lehet ségeink szerint minden támogatást megadunk.

A folyóirat félezernél több, skandináviai országban élő alkotó magyar, svéd és erdélyi, Írószövetségi tag lapja, erkölcsi és anyagi támogatásuk nemzeti érdek. Ennek szellemében kérjük és várjuk az Ön megértő segítségét.

Tisztelettel:

B.Sz.

Vitatható

Aniszi Kálmán véleménye

Levélváltás

Egy dologban viszont nem értek egyet veled. Nevezetesen, hogy most már úgy tekintünk az európai magyarságra a mindenholnani magyarokra, mint az erdélyiekre vagy a szlovákiaiakra. A kárpát-medenceiek kényszerűen kerültek Magyarországra határain kívül, mert a világhatalom lenyeste az országrészeket. Nem akartak kimenni, kirekesztették őket. Az Erőszakos magyarság. Aki viszont ma kimegy dolgozni Európába vagy a világ bármely részébe, bár elenyésző része nem jókedvében teszi, hanem kicsit megtollasodni szeretne ó millió ok van, ki miért dönt úgy, hogy kimegy ó, az már az öntudatlansága vagy feleltetlensége. Mert ezzel, akárhogy is színezzük a dolgokat, gyengítik a nemzetet. Határtalanná tenni az országot, ez kontraproduktív, egyféle öngyűlölet. Egyféle felhívás arra, menjetek csak ki, mert most már egész Európa, vagy a Világ a mi hazánk. Ezt én soha nem fogom tudni pártolni, elfogadni se. Mi egy kicsi nemzet, ország vagyunk. Más Amerikát hígtani, vagy Kínát vagy Oroszországot, vagyí, és megint más kis nemzeteket. Németországnak egymillió emigráns bár teher, de létben nem ingatja meg. Magyarországra behozni annyi idegent, akit soha a büdös életben nem tudnál integrálni, magyarrá tenni (nézd meg a cigányokat, akik legalább 700 éve itt élnek) nemzetpusztulás lenne. Összefogni, összetartani, persze, kell és kemény parancs a külföldi magyarokkal, de fogalmilag tágtítani a haza fogalmát, azt nem szabad, az bűn, mert elindít egy olyan folyamatot, amely elbontja a pusztulásunkat készíti elő. Soros globalizmusa épp ezt szorgalmazza, pénzzel, fegyverrel, paripával.

Válasz:

Az európai haza tény, a szabad munkaerő vándorlás jog és lehetőség, melyet a gazdasági fejlődés szabályoz. Ma még mennek a jobb keresetre számítók. A jóléti államokhoz felzárkózó anyaország mágnese majd hazavonzza az ezred első évtizedeiben távozottakat, ha a nemzetnevelés elvégzi a reáhruló feladatokat. Ezt a munkát hatványozottabban kell végezni a különféle európai országokban ideiglenesen megtelepedett magyarok között. A haza éltet figyelmében maradtak, gazdasági tapasztalatokkal térnek majd haza, a peregrinusok mindig hasznosak voltak a nemzet felemelkedése küzdelmeiben. Nem az eltávozástól kell féltenuünk honfitársainkat, hanem az idegenben való magukra maradáástól. Attól, hogy kevesebb magyar szó, könyv, kultúra és gondolat jut nekik. Magukra maradásukban könnyen felejtik, hogy nem beolvadniuk, hanem beilleszkedniük kell a befogadó országban. Nem feladniuk nyelvünket, műveltségünket és hagyományainkat, hanem éltetniük, a maguk megmaradása és a befogadó ország műveltségének gyarapítása céljával. A többnyelvű és a több kultúrájú ember értékét

senki sem vitatja. De ha elfeledkezünk az Európába kirajzott honfitársainkról, ha megkülönböztetjük ket azzal, hogy közelebb kerültek az anyaországnál jobb anyai körülményekhez és civilizációs színhez és nem számolunk velük a népnevelés, a hagyományápolás, a nemzetnevelés asztalánál, akkor bizony csak a nagyon tudatosak fordítanak anyagiakat és er t nemzetiségük és anyanyelvük meg rzésére. Fontosnak tartom, hogy a magyar politika számoljon az európai magyarokkal, a jöv magyarságának nagy értéke a hazánknál fejlettebb országokban szerzett élettapasztalatokkal rendelkező serege, hírünk és megbecsülésünk t két jelent értékét k gyarapíthatják. Gondoskodni anyanyelvük és magyar m veltségük gyarapításáról olyan beruházás, amelyet utódainknak hozz felbecsülhetetlen hasznot. Minden magyar szervezethez az eddigieknél nagyobb anyagi és erkölcsi anyaországi támogatásra érdemes, minden magja gazdag termést hozhat.

A Kárpát-medencén túli európai magyar írók tervezett találkozásáról

A Kárpát-medencén túli európai magyar írók találkozásának gondolatát az anyaországhoz való szorosabb kötődés szükségé diktálja. Néhány éve ajánlom a Magyar Írószövetség figyelmébe a Kárpátaljai Írócsoporthoz hasonló csoportosulás kialakítását, hiszen az Ághegy, a skandináviai magyar irodalmi és m vészeti folyóirat, félezernél több önkéntes munkatársának köszönhetően, immár tizenöt éve anyagilag támogatatlan léte ellenére is, hasonlatos a kárpátaljaiak EGYÜTT címmel megjelen irodalom-m vészet-kultúra tartalmú folyóiratához, amely a Bethlen Gábor Alap, a Magyar M vészeti Akadémia, a Nemzeti Kulturális Alap, valamint a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége és a Kárpátaljai Magyar M vel dési Intézet támogatását élvezi és sikerrel tölti be hivatását az anyaországon kívüli magyarság megtartásának szolgálatában.

Nyilvánvaló, hogy a skandináviai országok gyarapodó magyarságának egyre inkább szüksége lesz az Ághegy folyóirat köré csoportosul alkotók nemzet megtartó munkásságára. Nincs statisztikai adat, de az is nyilvánvaló, hogy a skandináviai magyarok jelenlegi létszáma meghaladja a szlovéniai, az ausztriai és megközelíti a kárpátaljai magyarok számát. (Egyébként e sorok írója már évtizede szorgalmazza a skandináviai egyesületek tagjaitól elvárható, az egyesület tagjainak szükségszerű aktivizálását is el segít , s közvetlen környezetükben elvégezhető , a magyarországi igényekkel meg egyező népszámlálást. A tudnunk kell minden magyarróló igény gyakorlatba ültetéséről van szó. És arról, hogy az Európai Unió országokban él , ott megtelepedett, vagy ideiglenesen munkát vállaló, az anyaországi és a Kárpát-medencei magyarokkal azonos jogú európai magyarokra is, még idejében, mielőtt szórványokból foszlányokká válnának, szükségszerűen és fokozatosan, számuknak megfelelő arányban kiterjedjen az anyaországi intézmények, esetünkben a magyar m vel dést irányító szervek figyelmére.)

A szükség diktálja, hogy ez a civilkezdemenyezésből alakult folyóirat tágabb, a Magyar Írószövetséghez kapcsolható szervezett keretekben folytassa munkáját. A jelenleg anyagiaktól teljesen független folyóirat az idén már csak az ugyan-csak költségmentesen két évtizede, negyedévenként megjelen Magyar Liget ó skandináviai magyar családok lapja -

mellékleteként lát világhálót.(Eddig csak magyar miniszteri támogatással látott kispéldányszámban nyomdafestéket.) Mindkét lapot magam szerkesztem. Fél , hogyha az anyaország megtartó figyelmé továbbra sem terjed ki az erkölcsi támogatáson túlra, és a nyolcvanas éveit taposó szerkeszt utolsó leheletéig nem talál a maga helyébe önkéntes, anyagi javadalmasra nem számító felel st, mindkét lap megsz nik.

A két lap támogatására létrehozott Ághegy - Liget Baráti Társaság a Svédországi Magyarok Országos Szövetségének tagja. Eddigi tevékenységével, tagjai számának megfelelően részesült csekély, a SMOSZ által közvetített svédországi állami segélyből, amelyet a lapok ismertetésére rendezett olvasókkal való találkozók szervezésére fordított. Ezt sem tehetné volna a skandináv országok magyar nagykövetségeinek nagylelk vendéglátása nélkül.

Idén, a Magyar Írószövetség elnökének megfontolására és javaslatára új, aktív vezet ség állott az Ághegy ó Liget Baráti Társaság élére azon célból, hogy keretében megalakíthassuk a Magyar Írószövetség Skandináviai Magyar Írók fiókját. A Magyar Kultúra Lovagrendjének segítségével, az Ághegy-Liget Baráti Társasággal kötött együttműködési egyezmény keretében, augusztus első hetére aranyosapáti vendégházukba hívtuk a Kárpát-medencén túli európai magyar írókat, de ez a találkozó nem jöhetett létre a következő okok miatt:

1. A Magyar Írószövetség elnöke jelezte, hogy egyéb elfoglaltságuk miatt nem jöhet el a találkozóra.

2. A Kárpát-medencén túli európai magyar írók közül csak néhányan tagjai a Magyar vagy/és Svéd- és más Írószövetségeknek. (Az Írószövetségen kívüli, de legalább két megjelent kötetek szerzőinek összeírásából kiderült, hogy Skandináviában legalább húsz olyan magyar alkotó él, akit megfelelő ajánlásokkal akármelyik Írószövetség tagjai közé fogadhat.)

Nyári elfoglaltságuk miatt kevesen jelentkeztek a találkozóra, de a Magyar Kultúra Lovagjainak vezet je tartotta adott szavát, kijelentette, hogy mindenképpen megrendezi a találkozót, ahol a lefolyt és a beérkezett írásbeli vélemények összesítésével elbbre juthatunk a kívánt írószövetségi fiók jövőbeni megalakításában. Most mégis be kell jelentenünk, hogy minden igyekezetünk ellenére a találkozó elmarad, mert házigazdánk hirtelen jött súlyos betegsége miatt huzamos kórházi kezelésre szorul. S amint ez már történni szokott, az ilyen non profit egyesületek napszámóinak helyettesítésére nem akad jelentkező.

Mindazonáltal várjuk, és többek között a Magyar Írószövetségtől és a Svédországi Magyarok Országos Szövetségétől is reméljük jövőbeni támogatásunkat. Őszi szükség a legnagyobb tanító-mesterő és esetünkben nem bont törvényt, hanem erőt az. Kényszerhelyzetek néha bámulatosan egyszer megoldásokat váltanak ki belőlünk. És az idén nekünk dolgozik, akkor is, ha amit ma megtehettünk, holnapra halasztottuk.

A ssohasem csügged k csüggedésével fel nem hagyókö tiszteletével:

Tar Károly

A Magyar-, a Román-, és a Svéd Írószövetség tagja

papó és nyanyó

Nagyapa-papó fehérszalonnás szakállá,
szájából barna pipa lóg, füstje
évtizedekig érezhet még a tisztaszobában,
ahol méteres magasan állnak a díszpárnák csúcsai.

Nyanyó volt nagyanyó, posztó mamuszban
csoszog át a tisztaszoba hegyvonulatai között,
tejet melegít a spartheltem, a parázs sistereg,
ahogy egy-egy féreg kipukkan a forró tál tálban.

A kamrában ládáknak sok-sok alma,
polcokon pálinka: jó szatmári szilva,
a macska a napon hentereg a családi kör,
papó és nyanyó sosem öregszenek meg.

Csak a fényképek halványodnak, sárgulnak,
papó fényesre sikált a kérszobában virít,
nyanyó nem fogja a kezét a képen,
protestáns szigorral ülnek a lakodalmat.

Hazudok, mert nincsen kép a lakodalomról,
már papó régen tud rákos, amikor lefényképezik,
nyanyó orráról látom, hogy már tudja a hírt,
papó nem hirtelen hal meg, a tisztaszoba a ravatal.

Arkhé

a pékek sosem alusznak
sosem hajtják le a fejüket
éjjel sütnek
nappal kinyitnak
nem ismerik az alvást
sose ismerik a párnát
csak a kelt tésztát
csak a tészta kelését
a felkelést ismerik csak
nem alusznak sose
kinyitják reggel az ajtót
megfordítják a táblát: nyitva
a szemük folyton nyitva

én is pék vagyok
az arkhét a kenyérsütésben
leltem meg
ahogy az ujjaim ujjpárnáim
belemélyednek a meleg tésztába
és formát adok neki
hogy megkeljen
melegen tartom
megpróbálom a lehetetlent
éjjel-nappal

Strömstad

Egy olyan kisvárosban, mint Strömstad,
tudom, hány taxi van, és azt is tudom,
hogy hívják a taxisokat: Gösta, Björn, Thomas,
Yngve és Carl Gustav. Gösta kopasz. Björn vigyorog.
Thomasnak kiverték a szemfogát.
Yngve tengeribeteg, és Carl Gustav a király.

Aranypor

különös ismertetőjegye:
karikásak a szemei mint
a tizennyolcadik századi
kazár madonnának
ahogy a kisdedet tartja
nagy táskák duzzadnak
a szeme alatt és
ujjának minden íze
pontosan arra mutat
amerre a kisjézus
túl önmagán és az ujjakon
finoman ragyog az aranypor
anyapor: ölében a ded
mint aki tudja mi vár rá
nagy táskák a szeme alatt
a kisjézusnak is a két
koravén alak az aranyporban
glóriájukról hullott a por
ujjaikra és szerteszét
szétfeszítették az ikon széleit
különös ismertetőjegyként
ráültek egyesek arcára
a tizennyolcadik századi
kazár madonna és a
karján a kisded karikákkal
duzzadtan feketén néznek ki
kinéznek az ikon kereteiből
egyenesen ránk néznek
kezüikkel túlmutatnak
túl az aranyporon

* Hibajavítás

El az számunkban kedves munkatársunk nevében a két helyen is lemarad az s betű. Hivatkozhatnánk a számítógép ördögére, de inkább bocsánatot kérünk. Hajdanán a szerkesztő egyik ugyancsak kedves, korán eltávozott kollégán je, Deutsch Vera, írónévén Domokos Eszter, férje után a Szele nevet használta, most pedig minden valószínűség szerint így figyelmeztetett: emlékért rizniünk kell.

Tar Károly versei

Nincs vágy, nincs szenvedés ó Buddha

Körtánc

*Ismereteink hatványozottan,
mint felcsinált mámoros galaxisok
telítik végtelen világunk,
véleményeink agyatlan asszonyok
laza locsogása a virtuális kiskapuban,
a gondolat pedig libikókázik szüntelen,
szájtép k rölnék üres szavakat
az úgy gondolom k bölcs jében.*

*A tojás sorsa több tojást elleni,
az ember dolga utódot nemzeni:
költészet az egész, távoli t hegyen
nevenincs dolgok termékenyülnek
véletlenül és szüntelen forogva
világot forral, mozzgat és rendez*

*a titok, amit kevés kíváncsiságunk
megfejtene képtelen, milliók
fossák a szót: lényegük lényegtelen.
Itt állunk és álltunk mindenütt,
hasunkra süit még a remény,
de kinek perce számolva van,
hiába keresi, kaparja nyughelyét.*

*Nincs nyugodalmunk az értelemben,
bár minden fénynek nyugta van,
s felvillan ösvényen, sugárúton,
magasságos egünk, ki tuja merre van.*

*Tétovázik minden hajnal,
a bizonyosság kínoz és merevít,
hitek lobognak ósdi k fazékban
s csak annyi bel le tied,
mit tudásod onnan kimerít.*

*Ismereteid kemény hever jén
fogd rövidre b vől szavad.
Véleményed aprítsd izes falatokra,
fogatlan emberiség majszolja csak:
legyen bár puha, mennyei malaszt.*

Látó

*Levélnyelvét nyújtogatja az orgona.
Látod, rajtam nem fogott a fagy foga.
Ezer rügyb l leveles lesz a liget.
Holnap püspöklila áhítattal intetet.
Látod, így érhetsz illatos új tavaszt.
Feledj minden agyadba nyilalló panaszt.
Látod, már látod alagutad fényét,
emlékezésed hungaroringje végét,
s a kockás zászlót, mely öröklétet fakaszt.*

*minek a szám, ha szép szavam nincsen
minek a vágy, szeret m sincsen
nincsen szava a tisztavirágnak
nincsen szája a párosodásnak
keser -édes a vágy mindnek*

Jóslat

*Életünk egyetlen,
- a magzatvízb l felbukkanva -
kiadós lélegzet,
s miután lemerülünk
az emlékek tengerébe,
a beszívott oxigén
és a kilélegzett széndioxid
maradék a hagyatékunk:
tapasztalatainkból
magaslik az emberiség
kínainál milliószor
terjedelmesebb Nagy Fala,
melyet a semmibe
állítunk a magunkból
seregl vad hordák
szüntelen pusztításai ellen.
A kietlen végtelenben
csillagokban tükröz dik
titokzatos múltunk némám.
A halál neve: csend.
És akár a leveg ,
fogy a feltámadás.*

A búskép sírverse

haikucsokor

*Istent l soha
semmit nem kértem, kaptam
hideget sokat*

*kevés meleget
éppen eleget jóból
rosszból is b ven*

*mit kitapostam
magamból másokból is
gátlástalanul*

*családi sírom
a Házsongárdban minden
maradék kincsem*

*viszem magammal
örömöm nagy kalappal
legyen tietek*

*Isten veletek
kicsoda ellenetek
szív b l kívánom*

Lipcsey Em ke regényének visszhangja

A vadnyúl bukfencet vet

A Kortárs Kiadó honlapján olvashatjuk:

Lipcsey Em ke magyar író, költő, fordító Svédországban él. Harmadik regényének fordulatos cselekménye több szálon fut, és a szereplők sorsában Svédország közelmúltjának epizódjai villannak fel. Európa egyre érezhetőbb morális-kulturális válságát átélve, a hazai olvasónak különösképp érdekes lehet, hogy Svédország hetvenéves szociáldemokrata rezsimjének dogmatikája milyen sok ponton egybevág a kelet-európai szocializmuséval, a svéd jóléti állam, a sSvéd Csoda eszménye a mi fridsider-szocializmusunkéval. Gondolkodjunk velünk azonosan, és élj jól! ö ö Az eszme nálunk már huszonöt éve kudarcot vallott, Északon pedig most kezd. Lipcsey Em ke írói erénye, hogy a saját bérén tapasztalt svéd ellentmondásokat eleven karaktereken keresztül, eltérő szocializációjú és habitusú szereplők sorsán át érzeti, árnyalt lélekrajz, hiteles társadalom-, kor- és kórképpel. Távolságtartással, fegyellemmel-figyelemmel, minden szépitést l mentesen. A sorsok tragédiába futnak, alkoholizmusba, öngyilkosságba, prostitúcióba, perverzcióba, jobb esetben is esztelen feminizmusba vagy szerelmi ábrándkergetésébe, eszképzizmusba. Történeteit Lipcsey Em ke nyitva hagyja, a válsághelyzeteket pedig megoldatlanul ö megoldásra várva. Miként egy becsületes író nem is tehetne másképp.

Regénye megjelenésekor Lipcsey Em ke számos rendezvényen mutatkozott be Budapesten. Szigethy Gábor irodalomtörténész kérdezte a Budavári Könyvünnepen, a Halászbástya eltti színpadon, a Márai Szalon c. m sor keretében. A Magyar Nemzetben R. Kiss Kornélia kérdezte (Tanulhatnánk diplomáciát a svédektől), a Könyvkultúra Magazinban Ayhan Gökhan (Mint minden mítosznak, ennek is van valóságalapja) Bárkaonline pedig Szerpesi Dóra interjút közli Lipcsey Em kével. A Népszavában A vadnyúl rángatja a történet fonálát címmel jelent meg a következő ismertető:

Minden szereplő lemarad a saját életéről az 1984 óta Svédországban él Lipcsey Em ke *A vadnyúl bukfencet vet* című regényében. Az 50 éves Linda feminista anyja harcos baloldaliságát örökli, és nem tud mit kezdeni vele. Együtt él a tíz évvel fiatalabb, nevelés szülők által felnevelt Jonasszal, akit sokáig nem érdekel ki is volt öngyilkos, alkoholista anyja. Johanna, Linda lánya elkallódott, mentálisan is zavarodott fiatal, aki tragédiával végződő kapcsolatokba bonyolódik. Nyomasztó ez a regény, de emiatt nem fogja letenni az olvasó, s t. Mind a svéd társadalom leírása, mind az emberi kapcsolatok m ködtetése behűz. Egyrészt nagyon svéd ez a könyv. A politikatörténet nemcsak háttér, képet kapunk arról, hogy a szereplők életére a család-, oktatás- és foglalkoztatáspolitikán keresztül milyen hatása volt a szociáldemokráciának és hogyan jött létre a sSvéd csoda. A regény világa rámutat arra, hogy az általában szociális biztonsággal és jóléttel jellemzett modell nem egy homogén társadalmat takar. Sokféle életút és különböző valóságok léteznek egymás mellett és keresztezik egymást A regény másrészt az

lyos, de mégis ott van, akárcsak Ördöghinta cím regényemben, hogy az id t nem lehet lineárisan múltra, jelenre és jöv re bontani, hanem ez a három valójában egyszerre létezik. Az id mindhárom síkja egyszerre hat életünkre is.

ó Hogy látod, a mai Svédország megismerhet a könyvedb l? Milyen, Magyarországon a svédokr l és az országról kialakult sztereotípiákat cáfolnál meg?

ó Ez a könyv egy s rítmény, mely igyekszik eddig talán ismeretlen néz - pontokat felvenni. Publicisztikámban is elég sokat írok Svédországról. Ezekben az írásokban gyakran veszem célba a sztereotípiákat, éppen azért, hogy megcáfoljam ket. Hajlamosak vagyunk arra, hogy sztereotípiákban gondolkodjunk. Nemcsak Svédországról, de mindenr l vannak sztereotípiáink. Nem helyes, s t veszélyes sztereotípiákban gondolkodni. A Svédországról alkotott kép általában egyfajta mítosz, ami sztereotípiákból áll össze. Ezek közismertek= a jólét, az anyagi és szociális biztonság, az emberi jogok és a tolerancia fellegrára, stb. Ezek így együtt, és a teljes kontextusból kielve alkotják a mítoszt. Mint minden mítosznak, ennek is van valóságalapja, de nem úgy igaz, ahogy a kép összeáll bel le. Vagyis az egyes részletek tartalmaznak, vagy valamikor tartalmaztak igazságelemeket, de a valóság összetettebb a mítosznál. Svédországról manapság egy újabb, negatív mítosz is kering, hogy a menekültáradat miatt a teljes összeomlás szélén áll. Sem az el z , pozitív mítosz nem igaz, sem pedig az újkelet , negatív. Svédország nem mintáállam, de nem is áll az összeomlás szélén. Ezek párhuzamos igazságok. Regényemben különböz párhuzamos igazságok feszülnek egymásnak, mert ezekben l épül fel a valóság. A valóság azonban éppen ezért gyakorlatilag tetten érhetetlen, s t, szürreális. A könyvben ez a szürreális valóság jelenik meg.

emberi kapcsolatok mindenki számára érthet (és ismer s) válságról szól. A szerepl k tehetetlenek, pedig lehet ségeik megvoltak a változtatásra. Nem tudnak szabadulni felmen - ik múltjától, pedig nem is ismerik igazán. Nem irányítják saját sorsukat, döntéseikben is csak mellékesen vannak jelen. Kapcsolataik nem m ködnek, magányosak, akikkel lehetne élni, azokat elengedik. A f szerepl k sorsát és múltját illet csavar a regény végén derül ki, de van még valami, ami a szöveg pikantériáját adja. A szürreális elemre magyarázatot nem kapunk (de ha jól figyelünk, találhatunk), mégis szerves része a regénynek: jól strukturálja a regényt, és utána mindig valami dönt történi a szerepl k életében. A fantasztikum kulcsa (és valahol a történeté is) pedig a vadnyúl, aki bukfcet vet, majd egy fés vel megigazítja a hatját.

ŠMINT MINDEN MÍTOSZNAK, ENNEK IS VAN VALÓSÁGALAPJA

Lipcsey Em ke író, újságíró A vadnyúl bukfcet vet cím regénye a svéd valóságot hozza közel. A több szálon futó regény mellett, hogy egy-egy szerepl életét tárja fel, a svéd társadalmat a múltban és a jelenben sújtó problémákra is felhívja a figyelmet. De vajon honnan jött a könyv ötlete, illetve miért tartotta fontosnak, hogy a svéd helyzet is megjelenjen a regényben? Könyvér l, a jóléti állam mítoszaról és a válságról is kérdeztük a szerz t.

ó A könyv azzal indít, hogy az egyik f szerepl elüt egy vadnyulat. Ez akár velem is megtörténhetne, ugyanis amerre lakom, sok a vadnyúl. Kocsivezetés közben mindig résen kell lenni szürkületkor, nehogy éppen kiugorjon egy az útra. Innen az alapötlet, s a cím, ami persze a regény kontextusában egyfajta szimbólummá fejl dik. Régóta élek Svédországban, így az lenne a furcsa, ha a svéd helyzet nem jelenne meg egyik regényemben sem. A svéd közelmúltba és jelenbe helyezett történet azonban nemcsak Svédországról szól. És nemcsak társadalmi körkép vagy körkép. Benne van például a ki mint vet, úgy arat problematika is, vagyis az, hogy minden amit a múltban tesz az ember, visszaköszön a jelenben, vagy a jöv ben. Ez személyes életünkben is igaz, de szélesebb perspektívában, egy ország, vagy akár az egész emberiség történetében is. Ebben a könyvben nem olyan hangsú-

lyos, de mégis ott van, akárcsak Ördöghinta cím regényemben, hogy az id t nem lehet lineárisan múltra, jelenre és jöv re bontani, hanem ez a három valójában egyszerre létezik. Az id mindhárom síkja egyszerre hat életünkre is.

ó A szövegben egy szír férfit l halljuk a következ kijelentést: ŠEurópa vezet i gyengék és korruptak, kultúrája hanyatló és visszataszító, ezért kizárólag az iszlám jegyében újulhat meg, közölte.ő Mit gondolsz, milyen megoldást kellene az európai országoknak felkínálnia, hogy pozitív változás történjen?

ó Hol nem korruptak a politikusok? A szír férfi a könyvben csak a maga világmagyarázatát adja, csak az európai korrupciót, illetve Európa gyengéit képes észrevenni, pedig legalább annyi visszasság van más kultúrákban is. Ahhoz, hogy pozitív fordulatot vegyen a történelem menete, érdeemes lenne sok mindent komolyan átgondolni. A Hübrisz netovábbja például, amikor azt hisszük, hogy van olyan ideológia, melynek nevében meg lehet váltani a világot, illetve általános érvény megoldást lehet adni a problémákra. Így volt ez például a fasizmus és a kommunizmus esetében is. Nem kell részleteznem, micsoda pusztulás maradt utánuk. Popper eszméje, a ma divatos, nyitott társadalom ideológiája szintén világmegváltó, jobbító szándék jegyében született, ám ne feledjük, a pokolba vezet út is jószándékkal van kikövezve. Tanulhatnánk történel-

münk 1, és észrevehetnénk végre, hogy az ideológiák szinte születésük pillanatában gazdasági és politikai erők játékszerévé válnak. Megtanulhatnánk azt is, hogy más az elmélet és más mutat a gyakorlat. A vadnyúl bukfcencet vet cím regényben többek közt azt is végig követhetjük, hogyan fordult visszajára a gyakorlatban, a társadalomban valami, ami eredetileg jobbító szándékkal született. Európa valóban válságban van. Ahol valamilyen krízis van, ott a szélsőleges megnyilvánulások elretörnek. Ilyen a terrorizmus is. Európa is felelős a terrorizmusért, mert engedte, sőt aktívan hozzájárult ahhoz, hogy krízis legyen.

ó A könyv szinte egytől egyig boldogtalan, válságba jutott szereplőkből áll: Jonast nevelő szülőket nevelték, Linda lánya, Johanna, szintén nem találja a helyét, az egész könyv mintha a gyökértelenségnek, a kapcsolódási pontok elvesztésének engedne teret.

ó A könyv egy válságban élő társadalom gyermekei. A válságban élő társadalom tagjai elbűvölően elveszítik kapcsolatukat saját gyökereikkel. Svédországban ráadásul volt olyan időszak, mikor a politika részéről tudatos volt az a törekvés, hogy megszüntessék a múlttal való kapcsolódási pontokat. Így az emberekben az realizálódott, hogy minden, ami jó Svédországban, az a szociáldemokráciával kezdődött. Pedig akik elveszítik gyökereiket, s a múlttal a kapcsolatot, azok elbűvölően önmagukat veszítik el. Európának sem volna szabad saját kulturális gyökereit elszakadnia.

ó A regényben egy időben Svédországban is zajló kényszersterilizálás is szóba kerül. Svédország képes volt feldolgozni a múlt bűneit?

ó Még nem volt képes feldolgozni teljesen, de egyre többen foglalkoznak ezekkel a kérdésekkel. Regényemben is szó esik a számiról, itthon ismertebb nevükön a lappokról. Az egyik főhős anyja lapp származású. A lappokat fajhigiéniai és szociális okokból egészen az ezerkilencszázhetvenes évek közepéig sterilizálhatták. Az efféle témák sokáig tabunak számítottak. Nemrégiben jelent meg A számiról és a svéd egyház viszonya a történelemben című könyv, amit egyébként mindenki csak fehér könyvnek nevez. Ez volt az első igazi áttörés. Azzal, hogy a fehér könyv elismeri és feltárja a számiról sérelmére elkövetett visszaéléseket és túlkapásokat, tiszta lapot szeretne nyitni a két nép kapcsolatában. Itthon is játszák a Számi vér című svéd filmet a mozikban, ami szintén ezzel a kényes témával foglalkozik. Nagyon erős alkotás, méltán lett a 2016-os Velencei Filmfesztivál díjnyertes.

ó A könyvet egy nagy csavarral zárod. Mit szeretnél, hogyan tegye le a regényt az olvasó?

ó Valamennyi könyvem befejezésénél ott motoszkál, hogy ne adjak megfajzott kódot az olvasó kezébe. Azt szeretném, ha mindenki maga gondolná tovább azt, amit a regényeimben szó esik.

Ayhan Gökhan

A Bárka Online írja:

A Kortárs kiadónál jelent meg A vadnyúl bukfcencet vet című regény, amely láttelest a svéd társadalomról, az emberi kapcsolatok elidegenedéséről. A szerző harminchárom éve él Svédországban. Egy interjúban úgy fogalmazott, hogy ha Svédországot és Magyarországot összegegyüznék, akkor kialakulna egy tökéletes ország, ha lehetséges egyáltalán ilyen...

- *Kifejtenéd ezt a megállapítást?*

Történelmi, és talán néplélektani okokból a két ország sokszor szöges ellentéte egymásnak. Svédországban a törvény, a hatalom tisztelete évszázados hagyomány. Az általunk ismert svéd jóléti társadalom idején pedig egyenesen gyermeki biza-

lom alakult ki az emberekben a jószágos állambácsió iránt. A jóléti társadalom ma már nem ugyanaz, mint fénykorában, ráadásul mostanra váltak nyilvánvalóvá a svéd csoda árnyoldalai is. A svédek a komoly problémák ellenére mégsem lázadnak, sőt a médiában is még mindig elég szórványos a kritikus hang. Magyarországon éppen ellenkező a felállás. Évszázados hagyomány a hatalommal szemben érzett bizalmatlanság, és a közelmúlt történelmében nem volt a svéd gazdasági csodának megfelelő magyar modell. De volt kommunista diktatúra. Történelmi háttérünknek köszönhető a génjeinkbe kódolt gyanakvás, a folytonos ellenállás a hatalommal szemben, a folytonos bírálat, ha kell, ha nem. Mi elvesztettük képességünket, hogy észrevegyük azt, ami pozitív, a svédek pedig képtelenek az életüket negatívan befolyásoló tényezőket meglátni. Mondanom sem kell, hogy egyik sem jó megközelítés. Néha nekünk, magyaroknak is jót tenné például, ha az államban nem feltétlenül az ellenséget látnánk. Ugyanakkor a svédek gyermeki bizalma sem követendő példa. A gazdasági, és politikai hatalom birtokosai ezt Svédországban alaposan kihasználták. Igaz, hogy évtizedekig sikerült anyagi jólétet biztosítaniuk, cserébe csak azt várták el, hogy az emberek szokjanak le az önálló gondolkodásról és véleménynyilvánításról. Ennek következtében évtizedekig a hatalom birtokosai döntöttek el, miről mit kell gondolni. Az eltérő álláspontok általában már az öncenzúra rostáján kihullottak. Ez még ma is így van, bár mint említettem, például a média sem olyan homogén már, mint a szociáldemokrácia hűskorában. A svédek leszoktak arról, hogy önálló véleményük legyen, a magyaroknál éppen ellenkező a helyzet – két magyarnak legalább négy önálló véleménye van. Egy dán professzor találon egyszerűen azt mondta, a svédeknek az a gyanús, ha többféle vélemény van, a dánoknak meg az, ha csak egy. Ugyanakkor a svédek ügyes diplomaták, s a nemzetközi porondon diplomáciával mindent el tudnak érni, amit akarnak. Kit neked abban, hogy belpolitikai csetepatékat félretéve pozitív országimázst teremtsenek magukról. Így jött létre a világszerte sikeres mítosz Svédországról, melyben vannak ugyan igazságelemek, ám ezeket nem lenne szabad a kontextusból kiragadni. Magyarországon hiánycikk a diplomácia, és az országról nincs politikai csatározásoktól független országimázs. Talán a fentiekben nyilvánvaló, miért gondolom azt néha, hogy milyen jó lenne a két országot összegegyüzní.

- *Regényedben a svéd lelkiségre is ráérezhetünk, és nekem úgy tűnik, hogy ez összefügg a természeti leírásokkal.*

A svédeknek nincs történelmi tudatuk, viszont érdekes éppen az, amit fölvetted, azt hiszem, a svédek identitása a természetben van. Hatalmas területen él körülbelül annyi ember, mint Magyarországon. Figyelemreméltó, hogy a svédeknek nem volt nemzeti ünnepük hosszú évekig, viszont a legsvédőbb ünnepük, a Midsommar, a nyári napforduló, amit a könyvben is szó van, a karácsony mellett talán a legfontosabb számukra. Úgynevezett pogány hagyományokra nyúlik vissza, természeti valláshoz kötődő ünnep. A természet változásaival hosszú ideig együtt éltek és függtek is tőle pozitív meg negatív értelemben is, amíg a jóléti társadalom megszületett, nagy szegénységben éltek. A megerősödő baloldali mozgalomból nőtt ki az a fajta szociáldemokrácia, ami megteremtette a jóléti társadalmat, és ez pozitívum volt mindenképpen, viszont fokozatosan ennek a hátulütője is jelentkeztek. Az elv, ami szinte államideológia lett, hogy mindenki függetlenül éljen a másiktól, az embereket elidege-

nította egymástól. Nemrégiben játszottak a svéd moziban egy filmet, a címe: The Swedish theory of love, (A szeretet svéd elmélete) amely a játékfilm és a dokumentumfilm határán van, pont a svéd modellő árnyoldalait mutatja be. Sok mindent leleplez, és senki nem eltér a politikailag korrektnek mondható imázstól. Svédországban vannak szent tehenek, mint ahogy minden országnak megvannak a saját politikailag korrekt álláspontjai arról, mi az, ami annak számít, és mi az, ami nem. Svédországban ez viszont évtizedek óta így van. Erre mondhatná bárki, hogy ez így volt itt a Kádár-rendszerben is. Igen, így volt, de Svédországról senki nem gondolná, hogy ott is így volt és most is így van. Most is vannak szent tehenek, ő emléltethetjük a feminizmust, a homoszexualitást, illetve a migráció megítélését, vagy a túlhajtott genderizmust. A legtöbben nem merik vállalni, ha álláspontjuk eltér a f sodortól. De semmi sem konstans, Svédországban sem. Az el z kérdésben beszéltünk már a médiáról. Kezd föl nni egy olyan fiatal újságíró generáció, akik mernek ezek l a korábban megkérd jelezhetetlen kérdésekr l írni. Érdekes módon k sokszor másodgenerációs, f leg Európából származó szül k gyerekei, vagy pedig vegyes házasságból származnak, mint ahogy ezt a filmet is egy fiatal olasz-svéd rendez alkotta. Svédországban most elég nagy változás zajlik ilyen téren. Kid lnek a csontvázak a szekrényb l.

- *A könyved megjelenik svédül is? Hogyan illeszkedik a kortárs irodalmi közegbe?*

Egy kiadó szeretné megjelentetni, valószínű leg azért, mert most illeszkedik. Egy fordítói konferencián egy kritikus bemutatja, mi az, ami most Svédországban trendi, a divatos szerz k könyvei nem egyértelm en pozitív szemszögb l vetnek föl problémákat. Korábban a prózát és sajnos a lírát is a szocreál jellemezte, az újabb könyvek ett l eltérnek, azt sejtetik, hogy azért ebben a társadalomban nem stimmel, nem stimmel minden.

- *Könyvednek van egy kicsit titokzatos, szürreális része, ami nagyon izgalmassá teszi. Ez már a címben is megjelenik. Honnan jött a vadnyúl?*

A f h sök sok mindent befolyásolhatnának a saját maguk életében, de mivel k a valóságban már nem képesek arra, hogy a sorsukat a kezükbe vegyék, és életüket csupán rajtuk kívülálló tényez k határozzák meg, ezért sorsuk sokszor a bizarrba hajlik át. Így jön be a szürreális szál. A vadnyúl, szimbóluma mindennek. A f h sök nem tudnak mit kezdeni sem saját életükkel, sem egymással, és teljesen elvesztették kapcsolatukat a valóság metafizikus részével is. Ráadásul pedig ott vannak ezek a társadalomban szent tehenként kezelt látásmódok. Ezekb l így csakis egy szürreális világ alakulhat ki, és a vadnyúl gyakorlatilag ennek a jelképe. Hogy jött a vadnyúl? Prózai oka van: amerre lakom, ott sok a vadnyúl és mindig vigyáznom kell, ha megyek kocsival szürkülletben. Valahogy bejött ez a kép, mi lenne, ha elütnék egy vadnyulat, biztosan követném és elkezdett mozogni a fantáziám. Igen, a vadnyúlön indult el ez a szál, amelyik a könyvnek a szürreális részét mozgatja.

- *Pályakezdedet az avantgárd jellemezte. Mit jelent számodra?*

Olyan az avantgárd szemlélet, mint a zebra csíkjai, hogy soha nem t nnek el, hiába mosom át, a csíkok ott maradnak. Az avantgárd szemlélet határokat feszeget, az jellemzi, hogy valamit folyamatosan meg akarsz újítani. Ugyanaz az újító szándék mozog bennem, mikor képverset írok vagy regényt. Az Ördöghinta regényem például három id síkban játszódik, de benne nem csak a múlt hat a jöv re, a jöv is befolyásolja a múltat. Az is elkezdett izgatni például, hogyan lehetne megújítani a regényt mint m fajt. Felvet dött bennem, mi lenne, ha kipróbálnám, hogy a regényt blog-formában írom

meg. A taurus blogja olyan blogregény, amelyben különböz karakterek szerepelnek, mindegyiknek van egy nickneve, állandóan jönnek az újabb blogjaikkal, és van egy taurus nev blogozó, aki leleplezi blogjaiban a mások hazugságait. A blogportál többi tagja nem tudja, hogy taurus honnan tudja róluk az igazat. Ez persze konfliktushoz vezet a különböz blogozók között. Ráadásul taurus el re tud eseményeket, amik meg fognak történni. A blogerek nagy része nem is találkozik egymással a való világban, a blogbejegyzéseken keresztül alakul ki a könyv cselekménye. Taurus az, aki mozgatja a szálakat a blogregényben. Azt lehet észrevenni manapság, hogy sokak számára a virtuális világ ugyanolyan kézzelfogható valóság, mint amiben mozgunk, amikor kimegyünk az utcára, vagy tesszük a hétköznapi dolgokat. Sokan többet élnek a virtuális világban, mint a való világban, ott alkotnak maguknak egy identitást, és megteremtik a maguk történetét.

- *Pilinszky verseinek fordításával is foglalkozol. Ez hogyan kezd dött?*

Nagyon örültem, hogy lehet ségem nyílt Pilinszkyt svédre fordítani, mert közel áll hozzám látásmódjában. Az ötlet viszont Elise Ingvarson svéd költ t l származik, aki egy tanfolyamon odaállított hozzám és elkezdett Pilinszkyr l kérdezni. Kiderült, hogy egy súlyos válságon segítette át Pilinszky verseinek az olvasása. el ször angolul olvastam ket, de létezik 15 vers, amit Tomas Tranströmer, a Nobel-díjas svéd költ fordított le svédre, Thinsz Gézával együtt, ezekhez nem szabad hozzányúlni, mert úgy tökéletesek, ahogy vannak. Egy másik íspárosó, aki 1987-ben, Kráter címmel válogatást jelentetett meg Pilinszky verseib l, Harrer Gábor és Karl Vennberg költ k voltak. Az fordításaik azonban, minden erényük mellett, hiányérzetet keltek bennünk. Elkezdtünk fordítani, kezdjük bevezetni a verseket folyóiratokban, el adásokon, és reméljük, hogy lesz a kötetre is érdekl dés.

- *Író, költ , képz m vész, zenész is vagy ó hogyan élnek együtt alkotói énjeid?*

Nálam mindig dilemma volt, hogy mi tekinthet a legf bb területnek, illetve ezek kéz a kézben jártak. Valójában nem is kéne szétválasztani ezeket a kifejezési formákat. Ha visszamegyünk az sm vészetekhez, ott együtt volt minden. A görögöknél a verseket a líra hangszer kíséretében énekeltek. Az egyiptomi hieroglifáknál még a képiség mozgatta az emberek tudatát, abból alakult az írásbeliség. A m vész, mint olyan, egy egység, és ugyanaz a látásmód áll a képz m vész, az irodalom és a zene mögött is, csak más-más kifejezési formákban. Szó esett avantgárd gyökereimr l. A Magyar M helyen a 80-as években egy párizsi hátizsákos utazás során kerültem kapcsolatba. Ott kezdtem publikálni a szövegeimet, képverseimet. A zene mindig érdekelt, állítólag 3 éves koromtól orgonálni akartam és kés bb meg is tanultam, s t, orgonistaként dolgoztam Svédországban több mint 20 évig, koncerteket is adtam. Az avantgárd a határokat feszegeti, ebbe nagyon is belefér, hogy az ember egyszerre zenész, képz m vész és író. Hogy éppen mi kerül el térbe? Ha regényt írok, nincs jelen a hangzó rész, illetve a képz m vészeti rész, de valahol a tudatomban ott van. Lehet, hogy legközelebb nem egy regényt írok, hanem egy képverset vagy valamilyen hangköltészeti alkotást. Attól függ en, hogy mit akarok megragadni, azt az irányt választom. Els kötetemet, a Sziklarajzokat a Magyar M hely jelentette meg, abban vannak költészeti alkotások, szövegek és képversek is. Korábban sok Magyar M hely-találkozó volt Szombathelyen és Keszthelyen, amelyeken performanszokkal, hang-

költészeti eladásokkal vettem részt. Egyébként van egy újabb kötetre való versem, lassacskán szeretném rendezni és kiadni. Most egy tíz darabból álló novellacikluson dolgozom, ami az identitás kérdéséről szól, különböző szemszögekből. Ebből már kettő megjelent a Lyukasórában.
Kérdezett: Szepesi Dóra

Tanulhatnánk diplomáciát a svédektől

A regényében nem fest éppen pozitív képet Svédországról. A felfokozott magányosan vergődnek, rátelepednek az életükre az olyan ideológiák, mint a túlhajtott feminizmus vagy a politikai korrektség. Ennyire rossz lenne ott élni?

A regényben azokat a problémákat próbáltam meg összeszárítani, amelyeket magam körül látok. Ez nem jelenti, hogy csak negatív dolgokat tapasztalok Svédországban, vagy hogy feltétlenül arról szólnának a mindennapok, ami a regényben szerepel. De Magyarországon él Svédországról egy mítosz. Ezt keresi mindenki. Ez a könyv arról is szól, hogy Svédország sem mintaország, ahogy más országok sem. De negatív mítoszt sem akartam teremteni. A dolgokat kontextusba akartam helyezni, és bemutatni azokat a hatásokat, amelyek olyanná formálták Svédországot, amilyen manapság.
Kérdezett: Mégis úgy tűnik, hogy éppen a negatív mítosz az, amit hangsúlyoz.

Talán azért tűnik annak, mert Magyarországon mindaddig csak a pozitív mítoszt táplálták. Ha egy kicsit realisabb kép alakult volna ki Svédországról, szerintem az olvasó nem így élné meg. Svédországban sok olyasmi van, ami pozitívan indult, de mára a visszajára fordult. Az egyik felfokozott fiatalon például egy feminista mozgalomhoz csatlakozott, és értjük is, hogy az helyzetében a szegénységben nem fel, hanem lefelé szorult. De ez azért volt pozitív. Később viszont látjuk, hogyan jelenik meg a feminizmusnak egy teljesen más értelmezése, ha úgy tetszik, eltorzult változata.

Nagy jelentőségű tulajdonít a regényben a feminista gondolatnak. Több sikeresen induló kapcsolat is azért nem sikerült végül a felfokozott nőknek, mert túlságosan ragaszkodnak az önállósághoz. Ilyen egyszer volna az egész? Emiatt lennének válságban a párkapcsolatok az egész fejlett világban?

A feminizmus és önállóság fogalmakat a párkapcsolatok terén én nem feltétlenül kapcsolnám össze. Svédország Japán mellett azok között az országok között van, ahol a legtöbb magányos ember él. Lehet, hogy van valamilyen kapcsolatuk, de egyedül élnek. Volt egy nagyon érdekes film, a *The Swedish Theory of Love* (a szerelem svéd elmélete), amely arról szól, hogy magányosodtak el az emberek. Ez a jelenség valami pozitív dologból indult ki: abból, hogy a II. világháború után úgy gondolták, hogy a hosszú ideig szegénységben élő svédek mindegyike kapja meg azt, ami egy embernek jár. Az volt a politika célja, hogy mindenki el tudja magát tartani, senki ne szoruljon rá a másokra: úgy építse fel az életét, ahogy szeretné. Ez önmagában nagyon tisztelendő dolog, jól is indult, de lett egy negatív mellékhatása: az emberek óhatatlanul úgy kezdték érezni, hogy nem szorulnak rá másokra, érzelmiileg sem. Megállnak a maguk lábán. Ez elmagányosodáshoz vezetett. Egymástól elszigetelt kis világokban élnek az emberek.

Svédországban mennyire van jelen a közbeszédben ez a probléma? Foglalkoznak vele?

Valójában nem tabu. De a jóléti társadalomhoz tartozott az is, hogy a problémákat nem mindig tudták artikulálni az emberek. Ez egyre kevésbé van így. Svédországban a nyolcvanas évekig tartott a jólét növekedése, aztán már stagnált, vagy

lefelé csúszott. Ezzel párhuzamosan a problémákra való érzékenysége is megnövekedett.

Azok a kérdések, amelyek a regényt svédre is? Ön szerint mit fognak szólni a svédek ehhez a nézőponthoz?

Már szó van a svéd fordításról, igen. Nyilván különböző reakciók lesznek, de tény, hogy mostanában a társadalomkritika egyre inkább megjelenik a svéd irodalomban. Egyébként nem szeretem a társadalomkritika szót, mert szerintem a társadalom tagjain csak részben múlik az, ami problematikus a társadalomban. A működésébe mindig belekavar a politika és a gazdasági faktor. És sokszor negatív lenyomatot hagy a társadalmon. Én ezt a nyomot szeretném megtalálni.

Hogy került Svédországba?

A nyolcvanas évek közepén nem lehetett tudni, hogy alakul Közép-Európa sorsa. Egy nagybácsim élt Svédországban. Orgonista is vagyok, zenét tanulni mentem ki. Akkor még ott lehetett maradni, és én maradtam. Végül férjhez mentem Svédországban. Nem határoztam el, hogy maradok, de így alakult.

A bevándorlás témája többször elkerül a regényben. Milyen a hangulat mostanában Svédországban?

Svédország évtizedeken keresztül fogadott be bevándorlókat a világ minden tájáról. Amikor nem ilyen nagy tömegben jöttek, svéd precizitással nagyon ügyesen elindították őket a beilleszkedés útján. Most azonban rájuk zúdult a tömeg, és ez őket is megrázta, meglepte. Ők azt tanulták, hogy nagyon toleránsak legyenek mindenkivel szemben. Ez ma is így van. Amikor nagyobb tömegben jöttek menedékkérők, és konténervárosokat építettek fel, elfordult, hogy viták alakultak ki az elhelyezésüknél. Volt, ahol szó nélkül természetesnek vették, de voltak olyan városrészek is, ahol a lakók azt mondták, hogy az egyetlen zöldterületre, ahová ki tudnak járni, ne építsenek konténervárost, és különben sem méltó embereket konténerben elhelyezni. Ott nem épült meg a konténerváros.

Diplomatikus.

Így is mondhatjuk. Svédországban nagyon sok diplomáciát tanultam. Magyarországra is ráférne egy kicsivel diplomátikusabb gondolkodás, mert jóval többet lehet elérni diplomáciával, mint nélküle. Nekem például aktív szerepem volt abban, hogy Magyarország díszvendég lehessen a göteborgi könyvvásáron, és ott is azt tapasztaltam, hogy ez vezet náluk eredményre.

A göteborgi magyar díszvendégséget hogyan sikerült elérnie?

Kialakult a kölcsönös bizalom a könyvvásár vezetőivel. A svédekkel így is lehet. Ha látják, hogy becsülettel dolgozik valaki valamiért, és az működik is, akkor bíznak az emberben. Nagyon sikeres volt a díszvendégség, ha a szakmai részét nézzük.

A könyvvásári szereplést némi politikai felfordulás is kísérette, miután svédek kisebb tüntetést szerveztek a magyar standhoz, és a díszvendég író, az orosz Masha Gessen nyitóbeszédében Magyarország menekültpolitikáját bírálta, és akkor a határellenkezés szigorítása még új fejleménynek számított Európában. Magyarországon inkább erről szövegtak a hírek, ha a vásárról volt szó. A díszvendégség azért jelentett valami új lépést a magyar irodalom számára?

Jelenthetett volna, de Magyarországon a politikai ügy alapján ítélték meg a göteborgi szereplést. A könyvvásár vezetése döbbenettel értesült, hogy Magyarország a díszvendégség utáni évben, 2016-ban már nem állít standot a vásáron. Pedig akkor kellett volna learatni a díszvendégség babérjait, és többek közt kiadót lehetett volna találni az elké-

szült fordításoknak ó, ha Magyarország mögé áll ezeknek a törekvéseknek. Csak hát Magyarországon nem a higgadság és a diplomácia gyzedelmeskedett. Valószínűleg azt az építkezést már nem tudjuk folytatni, amit 2015-ben Göteborgban elkezdtünk.

ó Mennyire ismerik a magyar irodalmat Svédországban?

ó Csak egy szék körték van valamilyen képe róla. Esterházy Péter, Nádas Péter, Dragomán György, Krasznahorkai László és természetesen Kertész Imre van folyamatosan jelen a könyveivel, de kevés svéd ismeri, illetve olvastak. Kis kiadókhoz vezet személyes kapcsolatok révén viszont folyamatos harc folyik azért, hogy új magyar írók is megjelenjenek. Sajnos azonban nincs semmiféle együttműködés azok közt, köztünk, akik ezzel foglalkoznak. Különböző szempontok alapján látjuk, kinek a munkáit lenne fontos lefordítani svédre. A nagyobb érdeklődéshez és több szerző bevezetéséhez többet, tudatosabban és hazai hátszéllel kellene tenni. Viszont vannak pozitív példák: évekket ezelőtt összeakadtam egy svéd költővel, akinek a kedvenc költője Pilinszky ó a versei egy súlyos életválságon segítettek át. Felvetette, hogy fordítsunk Pilinszkyt együtt svédre. Kaptunk is rá svéd támogatást. A közeljövőben jelenik meg egy körülbelül harminc versből álló Pilinszky-kötet. Hogy a svéd-magyar kapcsolatok oda-vissza működjenek, a svéd irodalomban ma már modern klasszikusként számon tartott Kerstin Ekman lélektani regényét is fordítom, már a másodikat. A Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon pedig svéd és magyar szervezetek támogatásával a Magyar M hely svéd modernizmust bemutató száma mellé egy nagyszabású programot szerveztünk Svédcsavarok címmel.

ó Érdekes egyáltalán Magyarország a svédeknek?

ó A svédnek nyitottak, nagyon szívesen jönnek Magyarországra, és jól is érzik itt magukat. Csak mindenkihez a saját nyelvén kell szólni. A svédre is rá kell hangolódni. Másképp kell velük kapcsolatot teremteni, mint mondjuk egy üzveggel. Hozzájuk a diplomácián át vezet az út.

ó Annak ellenére, hogy a svédnek nincsenek különösebben jó véleményekkel Magyarországról mostanában.

ó Kérdés, hogy erről ki tehet. Érdemes itt visszakanyarodni a diplomáciához: a svédnek egyszeren más módon intézik a dolgokat. Ha valamit el akarnak érni, nem úgy érik el, mint a magyarok, hanem diplomáciai úton. Nem biztos, hogy mindig a sok h hó vezet eredményre. Ebben a svédnek kitének.

ó Jó olyan országban élni, ahol normálisan meg lehet beszélni a dolgokat?

ó Svédország azért nem a nyugalom szigete. A hatóságokkal, intézményekkel kicsit más a helyzet, azoknak Svédországban mindig is nagyon nagy hatalmuk volt. A kisember velük szemben ritkán nyer. A szabály, az szabály. Magyarországon óriási közfelháborodás lenne bizonyos dolgok miatt, amelyek miatt Svédországban nincs. A regényben például a dugódíj kerül el, arra is tipikus svédneként reagálnak a szereplők. Lehet egy kis tiltakozás, de ha nem vezet eredményre, akkor elfogadják. A törvény, a hatalom tisztelete évszázadok során rögzített beléjük. És hosszú évtizedekig meghatározták a politikához való viszonyt a jóléti intézkedések. Az emberek úgy gondolták, hogy az államra bízhatják magukat, mert az állam jószágos, gondot visel rájuk. Pozitív tapasztalataik vannak az államról. A magyaroknál viszont a viharos történelem miatt inkább az rögzült, hogy az állam ellenség, és kétségbe kell vonni mindent, ami politikai szinten zajlik. Azt szoktam mondani, hogy ha Svédországot és Magyarországot összegeyúrnák, akkor kialakulna egy tökéletes ország ó ha lehetséges egyáltalán ilyen.

R. Kiss Kornélia

Lipcsey Emke

író, újságíró, költő, zenész. 1957-ben született Budapesten,

Diplomáját magyar-történelem szakon szerezte, majd zenei tanulmányokat folytatott. 1984 óta Svédországban, Göteborgban él. Itt és Franciaországban folytatta számítógép-nyelvészeti, zenei és irodalmi tanulmányait.

Művei képzőművészeti, zenei és irodalmi alkotások publikál. Kísérletezett számítógépes hang-kép-vers megvalósításával is. 1981 és 1995 között a párizsi Magyar M hely avantgarde irodalmi/művészeti folyóirat munkatársa volt. Képzőművészeti önálló és csoportos kiállításokon mutatták be Magyarországon, Franciaországban, Svédországban és az Egyesült Államokban. Regényeket is ír. Orgonista, politikai, közéleti és kulturális témában publikál cikkeket a Heti Válasz, a Magyar Nemzet, valamint a Nagyítás című lapokban. Egy darabig a Duna TV-svédországi tudósítójaként is dolgozott.

A Magyar Írószövetség, 2012 januárja óta pedig a Svéd Írószövetség (Sveriges Författarförbund) tagja.

Művei:

Szinkronizációk (Magyar M hely, 1999)

Ördöghinta (Kortárs Kiadó, 2009)

Kés, villa, SMS (Helikon Kiadó, 2010)

Taurus blogja (Helikon Kiadó, 2011)

M fordítások

Kerstin Ekman: *Mordets praktik* (Egy gyilkos praxisa, regény, Orpheusz Kiadó, 2012)

Lipcsey Emőke

A vadnyúl bukfencet vet regényrészlet

Linda még emlékezett azokra az időkre mikor anyjával, aki a Munkavállalók Központi Szakszervezeténél dolgozott, gyerekszínházi előadáson, vagy valamilyen más rendezvényen vett részt. Anyja többször is elvitte a Szociáldemokrata Párt hagyományos, május elsejei felvonulására. Lindának nagyon tetszett a rengeteg, szélben csattogó vörös zászló, és átszellemlőn vitte a piros lufit, melyet egy felnyomott a kezébe mielőtt a menet elindult. A tévékamerákat is megbámulta, melyekkel az ország minden nagyobb városában, így a Göteborgban zajló felvonulást is követték. Teli tüdővel fújta az Internacionálét a felnyomottakkal, és azt szerette a legjobban, mikor annál a résznél, hogy "csak összefogni hát", az emberek megfogják egymás kezét a tömegben.

Linda egyszer még Olof Palmét is hallotta szónokolni. Nem emlékezett rá pontosan mikor, bár a számokból, melyeket Linda mindig könnyen megjegyzett, utólag kikövetkeztethető volna. A számokra és a hozzájuk kapcsolódó mondatokra még most is emlékezett – a harmincas években kezdődő munkásmozgalom, a szociáldemokraták és a szakszervezetek összefogásából született meg a háború után a modern ipari társadalom, a nép otthona – mondta Palme. Egy mondatra pedig még ma is szóról szóra emlékezett. Öt-harmincas években, mikor a polgári pártokat megbénította a passzivitás, a munkásmozgalom állt az élre, és vezette a harcot a tömeges munkanélküliség ellen, visszavetette az emberek jövőbe vetett hitét. A svéd miniszterelnök beszédében Európáról sem feledkezett meg. Harminc éve terjedt el Európa népei között az örömhír, hogy a fasizmust, mely holtak millióit és pusztulást hagyott maga után, legyőzték, eljött a béke. Ötvenéves terror után a fasizmus most Portugáliában is meghátrált, a nép felémelte fejét, a szabad választásokon a demokráciára és egy igazságos társadalomra szavazott – emlékezett vissza Palme szavaira Linda.

A beszédből ennyi maradt meg az emlékezetében. Számára akkoriban úgy tűnt, hogy Svédországban minden jó a harmincas években, a szociáldemokrata munkásmozgalommal kezdődött, s ami eljött, arra nem is érdemes visszagondolni. Eljött csak szegénység, tudatlanság és elnyomás volt, és semmi olyasmiről nem történt, amire az ember büszke lehetne.

Linda nem tudta volna pontosan megmondani, hogy a múlttól általánosan elterjedt kép mikor és miért is kezdett valamelyest megváltozni. Palme halála után történt, fokozatosan. A szociáldemokrácia fénykorának évtizedei alatt azonban az emberek többsége elvesztette a kapcsolatot azzal a régebbi világgal. A gyökerek addigra elszakadtak. Linda legalábbis mindig gyökértelessé érezte magát. Nem bánta. Nem érdekelte az, ami a szociáldemokraták előtt volt. Közönyt érzett a régmúlt eseményei iránt, s t, a saját életének, a közelmúltnak az eseményei sem nagyon érdekelték. Sosem foglalkozott azzal, hogy mi az ami eddig szép volt az életében, és mi volt rossz. Csak élt, ahogy mások. Életének eddig csak arra az időszakra emlékezett nosztalgiával, melyet Olaszországban töltött. Pedig volt más, szép emléke is, de mindeddig azokkal sem törődött. Az utóbbi időben azonban folyton megrohanták az emlékek.

A villamos egy kisebb emelkedés után bekanyarodott, és elhaladt egy kivilágított benzinkút mellett. Az egymás mellett

sorakozó, olcsó anyagból felhúzott, egyforma tömbházak között és mögött felsejlettek a katalán talapzaton álló, két-három emeletes faházak – a régi Majorna világa. Balkéz felül elhagyta a meredek emelkedés melynek tetején, a város fölött ott tornyosult a hatalmas, vöröstéglás Masthugget templom, majd a Majvallenhez ért. A megállótól balra egy óriási park, a Slottskogen terült el. Az állatkert, a fókák, a vízimadaraktól hangos mesterséges tavak, a mászóakkal, különféle hintákkal, pörgőkkel és homokozókkal szokatlanul jól felszerelt játszótér gyermekkorának birodalmát jelentették. A közelben lakott. A villamosmegállótól csak a meredek emelkedés tetejéig kellett felkapaszkodni a házhoz. A villamos éppen most haladt el a gránit-sziklákból álló magaslat mellett. Ennek tetején volt, bár lent nem látszott, az a hatalmas, félkörívben elnyúló csupasz téglaház, amelyben gyerekkorát töltötte.

A hatodik emeletre lehetett látni a fél várost, és a lomha tengerjárókat, amint a folyón lassan a tenger felé úsznak a kikötőben. Linda gyakran ébredt hajókürt bűgásra, ami egészen idáig elhallatszott.

A megállóban senki nem szállt fel, csak a második kocsi-ból szállt le egy nő. A hajába belekapott a szél.

Mielőtt a jármű kiskisszerűen elkösdve nekivágott egy emelkedésnek, Linda balra, a park sötét foltja felé nézett, melynek túloldalán most anyja lakott egy öregotthonban. Bár még csak hetvenes éveiben járt, de korai Alzheimer-kórja miatt teljesen leépuult. Linda általában hónapokig nem is gondolt rá. Néha teljesen elfeledkezett arról, hogy van, s csak az utóbbi időben villantak fel hozzá fűződő emlékei. Ezek az emlékek szinte kivétel nélkül összekapcsolódtak a Nép Házának sárga téglatömbjével. Anyjával általában csak az ott zajló rendezvényeken volt együtt. Azért is szeretett akkoriban odajárni. Hogy együtt lehessen az anyjával. Ha már otthon, a lakásukban nem lehetett együtt vele mint az osztálytársa, Sofia. Sofiának papája is volt, aki igaz, csak este hat után járt haza. Linda eleinte nem is bánta, hogy apja nem lakik velük, de azt irigyelte, hogy Sofia és mamája olyan sokat vannak otthon együtt. Sofia mamája Lindát is befogadta. Egy házban laktak, így a kislány a hosszú estéket barátnőjével töltötte, s csak aludni járt haza. Akárcsak az anyja, aki általában akkor érkezett haza, mikor Linda már mély álomba merült.

Linda anyja nagyon elfoglalt volt. Minden percét lekötötte a munkája és a mozgalmi élet. A szociáldemokrata munkásmozgalomé meg a feminista mozgalomé. Linda többször is kérte, hogy éljenek úgy, mint Sofia. Anyja olyankor mindig szörnyen felháborodott, és közölte, hogy Sofiának elavult családmodellben élnek. Aztán igen tárgyilagosan kifejtette, hogy vége a nemükben a fakadó és szisztematikus elnyomásának. Elérkezett az önérvényesítés ideje, és minden kötelességtől társai sorsát is szíven viselni.

Linda eleinte hallgatott, mert egy szót nem értett anyja okfejtéséből. Mikor nagyobb lett, megpróbálta felfogni a szavak értelmét. Sofia mamája orvos, felelte egyszer. Megvalósította azt, amiről álmodott, folytatta, mégis sokat van együtt Sofiával, tette még hozzá. Anyja szemé szikrát hányt, de türelmet erőltetett magára. Te ezt még nem érted, de ha kicsit nagyobb leszel, te is belekapcsolódsz majd a mozgalomba. Ez minden kötelessége, oktatta ki Lindát. Miért nem lakunk együtt apával, kérdezte egyszer Linda. A férfi a nemük elnyomásának jelképe, felelte az anyja. Nem lehet megváltoztatni a természetüket, bennük van a hatalomvágy és a birtoklás vágya. A nemük pedig joga van a saját testéhez, fejtegette.

Folytatása a XXXV.. oldalon.

Sejtelmes evidenciák

Részlet a szerző Voltam c. emlékiratainak

5. Summa summarum című könyvéből:

17. Zsörtöl déssel nem sokra megyünk, a magunk elszámoltatása sem hasonlítható a megszokott reggeli megkönnyebbüléshez, tulajdonképpen titokzatosan bonyolult dolog. Pásztázunk csak életünk árnyékos bugyraiban, s rögvest rájövünk, hogy mindennek szaga van.

18. Fölöttünk az ismeretlenség, alattunk a csak jobb napokon látható, felhőkkel, ködökkel, zrzavaros történelmi levegővel takart táj, a talaj, amiben valamilyen sugallatra hallgatva épületesen kinéttünk. Innen leginkább csak korlátainkat látjuk, amely az erkélyen körbefutja a toronytetőt. Vörös szemvarjak tanyáznak ott, az erkélyre nyíló ajtó résén át látom, micsoda ádáz küzdelmet vívnak egymással a hatalomért, egy-egy jól irányzott csúrvágással vágják ki egymás szemét, vörös üregek tátognak mindegyik fején, farkasszemet néznek velünk és egymással, rekedt káromással nyugtázzák döbbenetünk, a vakok többé nem hagyhatják el a tornyot, robotolnak éjjel-nappal. A szolgálatos toronyrindként mérgezett lencsét szór eléjük, ezt is válogatják, és csak végső kétségbeesésükben nyelnek le egyet-kettőt, hogy megszabaduljanak kilátástalan életüktől, és másokat engedjenek helyükbe, akikre ugyanazon sors vár. Megannyi gyászvitéz, kormos Hamupipke, levegővel leláncolt gályarab, akiket arra kényszerítenek, hogy szövegeinket betekere szedjék, kiszemeljék belőlük a gondolatok csíráit, hogy végül egyforma lencse alakúakra formálják mindet, a maradékot szietve átdobálják az erkély cifra korlátján, és gondolatfoszlányaink kavalkádja pergőpernyeként szétterül az alattunk húzódozó, elfelejtett tájon, lassan lerakódik, kövesedik, mint a guanó.

19. Csak gubbasztok otthon az ágyon, és idnként minden elzetes bejelentés nélkül megjelenik előttem a nagy Marcus Aurelianus, amint éppen valahol Bécs alatt, talán a Garam partján ül sátrában, és jegyzeteit félrelökve ír, a görögöket szopta a filozófiát, hogy aztán a védekező harcok szüneteiben egyes sorokba rendezze a saját mondanivalóját, amíg mások, mint például a különlegesen pihentagyúak, fürjviadalokból próbálták jövőt jósolni, az, eljövendő sztoikusoknak agyalt ki megrágni való dolgokat, pedig ezt senki sem kérte tőle, és nem kellett neki semmiféle tervet teljesítenie, csak úgy élvezetből törte az agyát, arra sem volt szüksége, hogy az életéhez szükséges okosságokat külföldről beszerezve feldolgozza, és mindenféle lerágott maradvánnyal etesse katonáit, mert maga volt a császár, hatalma megtartásához nem is kellett használnia rengeteg nagy tudását, nem volt nehéz rájönnie erre a pofonegyszerű dologra, és ha kikezdte is birodalmát a betolakodó sok barbár nép meg a pestis, eredményesen védte császárságát, miközben magamagát leigázhatta, kordában tarthatta, kemény, fejet fájdtató munkára foghatta, hogy egyszer köntösbe bújtatott eszméit lélegzetalállító, exportképes mondatokba csomagolja, az ember most is csodálkozhat azon, hogy micsoda kereslete van Marcus Aurelianusnak az azóta százévezrek által próbált világpiacon.

20. Milyen igaz, hogy már réges-rég mindent megírtak, nincs új a nap alatt, és mégis, nekem is fáj, hogy nincs szükség a gondolatainkra. Ha volnának eredetinek tényleg, mutató gondolataim, akkor sem kellenének a kutyának sem, mert úgy tényleg, évezredek óta a gondolkozásról leszoktatni akarják a népet, és aki, mint a nyájtól elcsámorgott, szelíden elhúzódó állat, külön utat próbál, fenyeget ordításokkal, korbáccsal, kutyákkal, temérdek erőszakkal terelik vissza a robotolásba, a semmittevésbe, így lesz a jó polgárból egész életét kitöltve lusta állat, újat próbálni rest, mások utánzásában kimerült átlagember, amilyen magam vagyok, ha összegyűjtött könyveimben idnként nem meríthetnék, hogy a jó gazdaasszonyt utánozva, az örökké éhes, folyton szememet keresők, az állhatatos csipegetek elé szórjak valamennyit az általam nyert okosságokból. A gazdaasszony kézmozdulata csupán az enyém, és talán még az az érzés, amit a sok fényes, erőteljes duzzadó, szépséges magok iránt érzek, szeretem a legaprócskábbakat is, mintha magam teremtettem volna ket, isteninek érzem ilyenkor magam, az alkotó élet pillanataihoz hasonlatosak ezek az elbódulások, pedig kijózanodva tudva tudom, hogy üresen tátongó kalász, összeszáradt, magában penészedett csutka vagyok, annyiszor ismételt önkéntes lelésem miatt már nem szégyellem, hogy az egyre hitványodó idő felbontott, és értelmetlenül kipergette magvaimat az ismeretlenségbe, lényem kvintesszenciáját, képességeim rügyeit vesztettem a gondolkodásban való célirányos elrehaladást értelve, amely a dülledt szem Descartes szerint a kételkedések folyamataiból áll, és az állítólagosan pofonegyszerű önmegismerésben, mindez darab méhviasszal bizonyítható. Számomra ebből csupán a méhviasz virágillata érdekes, ez izgat és az, hogy ki miért gyúrja, gyúrogatja a maga tulajdonának képzelt méhviaszdarabját, pedig hát ez nem tartozik rám, ez mindenkinek a saját baja, és az is, hogy milyen formát akar a maga méhviaszának, hát legyen ez kinek-kinek a tetszése szerint, az illatokat, a gyúrás és gyúródás közben elhullatott illatokat viszont azt hiszem érdemes volna összegyűjtenünk, könnyed elillanásuk az életünkhöz hasonlatos, és mint ilyen, titkos titkoknak tárháza lehet, mert ha valamely titkot egyszer sikerül majd megfajtenünk, bizony, ha történelmi pillanatokig is, de magunk vagyunk az Isten, mert magunk vagyunk a Változtató, és akkor már a világ nem olyan, amilyen, hanem csak olyan, amilyennek gondoljuk, és én tudom, hogy az ember ahhoz, hogy a jövőbe lásson örökösön a múltjára gondol, innen lépne tovább, ha merse és ideje engedné, de mert idnként mindegyre lejár, apám is már csak a múltján kérdezik, ehhez és ágyához kötötten téblábol nyakig emlékeiben, addig merül el benne, míg óvatlan pillanatban majd összecsap feje

felett minden megtörtént, és újra és újra másként megálmodott, másként elmesélt életdarab. Moslékos cseber minden élet, a szomszédok ételmaradékait beleloccsantva is csak disznóknak való a tartalma, egy soha meg nem írt történelmet hizlaló b zös keverék, de apám saját meséit l meghatódva és kipirulva, második életébe kezdve a mosolygós Kanthoz hasonlatos, hiszen épp olyan kék szem , egykor maga is mindig gondosan öltözött, és megtalálta a hosszú élet titkát. Már senki sem kérde t le, hogy miért él, és azt sem, hogy miért élt, mert az, hogy még élet van benne, és el rehaladott kora ellenére oxigént zabál és szén dioxidot fúj ki magából, akár a megrögzött dohányosok a dohányfüstöt, nos, ez az egész egyszer en a bölcsesség és a teljes megnyugvás kezdete, mégpedig a keleten termett, újból divatos megvilágosodás nélküli, a nyughatatlan, minden lében kanál ember semmittev istenné változásának bevehetetlen kaptatóján, ami miatt aztán már nekem kell spekulálnom a rám hagyott üres boltban, hogy a hatalom által zsugorított agyammal megértsem Platón ideáit, fölfogjam Arisztotelész istenségét, bekebelezem Spinoza szubsztanciáját és ráadásul kell figyelmet szenteljek Démokritosznak, Aquinói Szent Tamásnak, Schopenhauernek, Descartes-nak, Kantnak, Hegelnek, Marxnak, Nietzsche-nek, Janus Pannoniusnak, Senecának, Dávid Ferencnek, Bethlen Gábornak, Szenczi Molnár Albertnek, Köteles Sámuelnek, Einsteinnek, Wittgensteinek, Lukács Györgynek, Hamvas Bélának, Bretter Gyurkának, Konrád Györgynek, Mészöly Miklósnak, de Király Ferenc nagybátyámnak és más hozzá hasonló nyugdíjas susztereknek is, akik gondolataikkal nálam tolakodnak, feneketlen kutatásnak bennem, hogy a nyugtatóan friss, h s, tiszta vizet igyam, a magam vizét, amit begy jöttem és ezer apró próbakövön átsz rtem, kimeríthetetlen kútból valónak képzeltem, és valóban az, mert már a második emberölt nyi ideje, hagyom és irányítom mélységébe a föld alatti kristályforrásokat, a zavarosan hömpölyg folyókat is, melyek hatalmas tudástengerekkel tartanak kapcsolatot. Tudatalatti vizeimb l iszom végeláthatatlan hajózásaim alatt, és itatnám az egész szomjúhozónak képzelt világot, másként miképpen rizhetném kutam vizének frissességét, sajátos zamatát, tisztaságát, üdít erejét, csak vigyék, csak használják, padkameleg-anyák bársonyos melléb l csordogáló tej kínálja így magát, amikor már a potyások is Leight Colával veszik be a napi fogalmazás-fogamzástól, nehogy felmenjen a vércukruk a még el sem kezdett töprengést l. Nagy z rzavaromban kutam fix pont, ahonnan kimozdítanám a jelent, de kötnek a bölcses-ségek. Pimum vivere deinde philosophari. Ezt ismételtetik a gondolkodók, és ha ezt is komolyan veszem, akkor is csak sírok és nevetek, és apránként kiiktatom hétköznap-jaimból a spinozai megértés vágyát, megfeledekzem a tartalomról, hiszen mindenfelé csupa üresen tátongó kereteket látok magam körül, a sablont felkenték minden dolgok királyának, miközben azért a történetek ellenére minden áldott és áldatlan reggel felkel a nap a püspöklila zord hideg hegyek mögül. Ha nem látjuk is, hisszük!

21. Van gondom elég, vitám végtelen akár a bánatom, amelyet a nem igazán lét apró szüneteiben érzéstelenítés nélkül, hideg ecetes ollóval szoktam kioperálni magamból, mert engem nem fogadnak be semmiféle tisztítóba, olyan nemes anyagból vagyok, amely nem bírja a közönséges maró an-

yagokat, a lúgos légkört, minden rám er ltegett kavargástól szédülök, lúdb rözik a hátam és hányingerem van, miközben kivasalnak, jó gyapjúhoz hasonlóan összeugrom, és otthonról kapott büszke dacosságom is éppen elég ahhoz, hogy ne tartsam a forró vassal belém er ltegett élvonalat, tompa fájdalommal, fájdalmas nyögések nélkül, mindhalál-ig összeszorított ajakkal szétszakadnék a különféle er szak miatt, és valamely enyhe fuvallatban könny , színtelen porként feloldódnék, vagy kocsonyás péppé válnék miként a tudománytalanul fantasztikus filmekben szerepl , messzir l jött idegen, aki egy jobbegyeneset l kirepült a repül csészealj nyitott ajtaján, otrombán puffant az európai porban, amellyel elkeveredve ezüstös hamuvá vált, beteljesült rajta a mi emberi sorsunk, látjátok feleim, ha gondolkozunk is .í isa por és chomuv vogymukí Ez a hittel hitt végünk. Beszélünk-e eleget err l? Bizony, nem eleget. Szövegeink örökké másról, mindig egészen másról szólnak, és nekem úgy t nik, hogy évezredek óta hiába gondolkozunk és hiába mellébeszélünk, csakis a port kavargatjuk és a sokéves ködöket, az er ltegett eszmezápórokat, melyek után por, köd és fölöslegesen indukált villamos er maradékok ülepednek az agyunkban, így aztán egyre szürkébb szürkeállományunkkal nincs mit dicsekednünk, mész és ész keverékét többnyire feleslegesen kivagyiskodva hordozzuk fénybe, elismerésbe fürdetve-mártva, kiskacsák megmosolyogtató bukdácsolásával a lét fodros mélységei fölött fölöslegesen lebegtetve a százszor és milliószor kér dzött, alapigazságnak kikiáltott fantazmagóriáinkat az egy és igaz törvényt ismételve a dolgok megfoghatóságának ígézetében í isa és nöm iggy ember mulchotja ez vermötí Hiába kerülgetjük, végleg el nem kerülhetjük, talán csak azért élünk, hogy félelmünkkel küszködünk, gyönyör küzdelmeket vívjunk önmagunkkal, nagyszer és tökéletes tragédiánkat megpróbáljuk az utánunk következ kre örökíteni, beleírni az arisztotelészi hagyatékba apró katarziszaink sorát, akinek pedig elég esze van ahhoz, hogy legy zze magában az örökösen felhorgadó végtelenségbe vágyódást, olyan nagy hirtelen megy el, a szemét is elfelejti lehunyni, befelé nézését is megszünteti, és az arcára van írva a csodálkozás, mert minden félelme, amelyet l egész életén át olykor hangtalanul is vinnyogva szenvedett, szempillantás alatt szertefoszlott, halálunk másokban okozhat sísterg fájdalmat, ha nem másért, talán azért érdemes élnünk, hogy az ismeretlen túlvilágtól való félelmünk alaptalanságáról legalább egyetlen egyszer, bizonyára az utolsó lehetséges alkalommal megbizonyosodjunk. M veljünk a magunk kertjét! Hirdette ezt egykor az ifjabb Arouet, a király pedig, még ha Ferenc nagybátyámról van is szó, maradjon a kaptafánál, mert különben: Nem mi tapossuk szét a gyalázatost, hanem a gyalázatos tapos szét bennünket!

22. Nincs új a Nap alatt, és a közhelyek alatt is csak egy Nap süt, egyszer majd ezért is fizetnünk kell. A Mennyei hivatal majd benyújtja a számlát, arról, hogy ki mennyi ideig ténfergett a Nap alatt, és miként használta fel a fentr l kapott energiát a földön. Szóval, felel séggel kell élnünk és munkálkodnunk a hangyákhoz hasonlóan, akik tudják honnan, hová és merre, meg hogy miért. Igyekezzünk tehát fels bbrend nek mutatkozni. Minden áhítozik erre a

jelz re, a hangyák, a csúszómászók, a marhák, a szék és a melegek is lehetnek felsőbbrendűek, csak az Isten nem lehet, mert neki más jelzők dukálnak. Kíváncsi vagyok, hogy munkanélküliségként, miként tartja meg ezt a különlegességét. Ha nem dolgozik, nem is eszik. És mivel még kedvenc eledelét sem említik a hívek, isteni étkekről pedig csak nagyon drága szakácskönyvekben olvashat az ember, tehát nyilvánvaló, hogy a legfelsőbb hatalom nem dolgozik. De a világ eddig is úgy ment el-re-hátra, hogy a hangyatermészetek dolgoztak. Ebben is lehet némi hiba, no de miért éppen ez menne jól? Dolgozni kell, csak az örökös bizakodást tudnám feledni. Furcsa jelszót dédelgetek: Ne hagyjunk fel a csüggedéssel! Bátorítanunk kell egymást, emberek!

23. Külszínük akarnokságuknak megfelelően valamiféle elmélyültséget tükröz, szobor-pofát vágnak, mint a nagyon erős emberek, de sunyiság lapít a bükük alatt, vagy oktalanságukkal vegyes félelmük kivagyiságot szül, pattognak, mint kecskeszar a deszkán, kapkodnak valamiféle hit után, belefogódznak mindenféle bübocsátásos tanokba, pedig tudniuk kellene az igazságot. Ami a hit szerint igaz, az lehet az ész szerint hamis. Avicenna sem volt éppen bátor gyerek, amikor ezt így felemásan leírta. Ahelyett, hogy arról papolt volna, hogyha megáll az ész, csakis a hit segít. Ennek is reánk maradt a veleje, mert ember legyen, aki elfogadható hitet talál. Egyelre csak az erős hitbeli hitnél tartunk, azt erltetjük néhány ezer éve. És szegény Szókratész is hiába gyöngyözött a koponyájából az Ismerd meg önmagad! A botor emberiség ma is azt hiszi, azért sokasodik, hogy valaki vagy valakik uralkodhassanak a nép fölött, pedig még ott sem tartunk, hogy magunkon valamiképpen úgy uralkodjunk, mint a spártaiak testi erejükön, a szerzetesek a testi örömei fölött és a megszállottak eszméik fölött. Vannak olyanok is, akik még azt sem tudják megállni, hogy magukat ki ne röhögjék, amikor újra és újra valami balfácanságot elkövetnek. Márk er sködik valahol, hogy gyermekként kell elfogadnunk Isten országát, különben semmiképpen sem megyünk be abba. Nagy igazság. Benne van ebben az is, hogy gyermekbetegségünkben még nem gyógyultunk ki. Persze, Szókratésznek ehhez nem sok köze van, hanem mint sokan másokat, t is az államrenddel való szembeszegüléséért ítélték könnyű halálra éppen kétezer négyszáz esztendővel ezelőtt, és akkor megment az okossága is, mert hiába gyakorolta az önmegismerést, végül a méregpohár mellől az államhatalom felmentését is el kellett prédikálnia, a halált rendkívüli nyereségnek hirdette, a jövőt, amely mindnyájunkat izgat kissé, egyetlen álom teli éjszakának hitte. Bölcs emberünk ítélethirdetés után még valamennyi időre kiállhatott a sokat látott patinás térre, és néhány szájtáti ácsorgót arra biztathatott, ha embernek akarnak maradni: legyenek jók. Unalmas lehetett a szövege, az ilyesmiken ma már csak az olvasni sohasem rest bölcsészhallgatók gyötrődnek vizsgák előtt. Azóta sem sokan akarnak jó lenni. Tudta, bizony tudta ezt az agorán szájtát hiába tép eszmebajnok, ezért az egyszer és éppen azért nagy igazságokra sohasem kíváncsi népséget bosszúállásra biztatta. Hinnünk kell Platónnak is, aki lejegyezte tanítómestere szavait, miszerint: Szókratész arra biztatta a polgárokat, hogy majd úgy sértegettek felsejű fiait, ahogyan sértegette ket. Platón nem állhatott az akkori államrend szolgálatában, különben nem képzelt volna új államot, amelynek erényeit alapos és

szórakoztató vitában nem hagyta el valahol a Feledés mezején, hanem írásba foglalva könyvtári kosaraiban bocsátotta vízre, hogy gondolatáradások idején az érdeklődők kikötésbe is jusson bele.

VIII. rész Jóindulatú továbbgondolásra

1. Egy t r l fakadt virágok szédületében keressük a magunk megismerésének módját, de nem találjuk, mert a szokások nem engednek, hogy magunkban vájkáljunk. Fáj ez nekünk, embereknek. Így aztán pótcselekvésként másokban vájkálunk, nekik fájjon, miközben igazságnak mondjuk, ha barátainknak jól, ellenségeinknek rosszat teszünk. Szókratész mondta ezt, és Polemarchos elhitte. Ó, hányszor voltam én is Polemarchos! És dühös elszántsággal kerestem a mindig ádáz ellenséget, szigorú bíróját voltam az igazságtalanoknak, az igazságtalanságnak. Úgy gyomláltam ezeket véresre sebesült kézzel, mint anyám, amikor s r n kövezett udvarunkon szitkozódva irtotta a gázt, és a gázt is lebíró, szépségével mindenhova betolakodó, mindent beborító, a macskakövek között is virul, több színben is pompázó, húsos dísznövényt, valamiféle árvácskát, amiknek erdejét késsel és körömmel is nehéz volt gyökerestül kipiszkálni (ezért neveztük körömvirágnak) a nem tudom miért, mindig tisztának óhajtott udvar talajából. A szép is lehet unalmas és hazug. És a szép hazugságok, akár udvarunk él sdi virágai, minden évben megtöbbszöröznek, mert az igazságtalanságok magvait szerteszórja a szél. Magam is az érthetlenség keresztjén szenvedve, sehogy sem értem, hogy az igazságok gondolatfolyamaiban az olykor szép formásra csiszolt, keménységükkel biztató alapköveket is miként képes ellepni, eltakarni, láthatatlanná tenni azt a sok szemetet, azt a sok ellocogott félgondolat-burjansereget vagy kicirkalmazott kocsonyás, üres szóvirágot.

2. Mintha örökké egyugyanazon körben forgolódnánk. Nem szabadulhatunk a sablonoktól, a beidegzésektől, amelyek évezredek óta követnek, csapdát állítanak, amelyekbe rendre beleesnek csoportok, csoportosulások, országok, földrészek. Valaki kitalálta, hogy rendet tart az étrendünkön: hétfőn köménymaglevest ettünk, kedden paszulyt vagy lencsét, szerdán káposztát, csütörtökön répát, pénteken mákos laskát, szombaton krumplifelét és vasárnap húst. Olykor persze meglepetés is akadt az étrenden, dinnye, sütemény, a rokonság ázalék ajándékai, hal, vadászszákmány. A fél város ehhez hasonló étrendre rendezkedett be. Ezt nevezték polgári életmódnak. Az ötlettelenség gyermekei voltunk. Okosaink és a hatalom terelgetett ide-oda kedve szerint. Vasárnapi iskolába, templomba, később gyülekekre, csoportokba és röpgyülekekre is, ahol kelleni, mert kényeszeríthettek, hozzászóltunk valamely problémának nevezett kérdéshez. Mindig azt és úgy kellett tennünk, amit és ahogyan mások tesznek. Így lehettünk jók a világ szemében.

3. A változó időben apránként felnékel bennünk a különféle tudományok és kibokrosodik hasznuk is. Szíven ütünk mostanában is mindent és mindenkit, akitől akarunk valamit, vagy akit élve-halva magunknak kívánunk.

Adalék a Kritika szükségessége című íráshoz

Költők a kritikáról

Nagyon jó a Kritika. Az irodalomkritikára, illetve a kritikus kilétére vonatkozó rész kit n : velejéig igaz és az is, hogy mostanság nem kritikákat írnak a kritikusok, hanem dics-himnuszokat zengnek. Gyulai Pál meg társai, azok igen, azok kritikusok voltak a szó igaz értelmében. Az írás többi része a Te meg sokunk fájdmából ered, a megsebzett, sem-mibe vett író-, alkotó ember vérének lassú csörgedezése. Legalább egy kutyát varázsolhatnának oda, hogy az nyalja fel a kifolyt vérünket! Csodálom is, hogy bírod csinálni ott egyedül azt a rengeteg munkát ó ingyen és bérmentve.

Persze, többet is segíthetne a drága anyaország. Sokkal többet! Az az érésem, hogy az erdélyiek jobban el vannak látva, mint az anyaországiak, mert innen csurgatnak pénzt nekik, onnan is kapnak ottani alapítványoktól, meg a román hivatalosságoktól is. Én látom, hogy milyen kiadásban jelent meg pl. Banner Zoli, Kenéz Feri, Lipcsei Márta, Gittai Pistai könyvei a csíkszeredaiak meg mások kiadásában. De ott is haveri alapon megy. Én is felajánlottam egy kéziratot a csíkiaknak, Kozma Máriának, akinek els könyvét (Színes káposztalepke) én mutattam be az Igazságban 70-ben, feldicsért, de udvariasan elutasított.

Idézek régebbi levelemb l:

ŠEgy dologban viszont nem értek egyet veled. Nevezetesen, hogy most már úgy tekintünk az európai meg a mindenhon-nani magyarokra, mint az erdélyiekre vagy a szlovákiaiakra. A kárpát-medenceiek kényszer ségb l kerültek Magyar-ország határain kívül, mert a világhatalom lenyeste az országrészeket. Nem k akartak kimenni, kirekesztették ket. Az Er szak m ve. Aki viszont ma kimegy dolgozni Európába vagy a világ bármely részébe, bár elenyész része nem jókedvében teszi, hanem kicsit megtollasodni szeretne ó millió ok van, ki miért dönt úgy, hogy kimegy ó, az már az felel ssége vagy felel tlenése. Mert ezzel, akárhogy is szí-nezzük a dolgokat, gyengítik a nemzetet. Határtalanná tenni az országot, ez kontraproduktív, egyféle šhazabeszélés. Egyféle felhívás arra, menjetek csak ki, mert most már egész Európa, vagy a Világ a mi hazánk. Ezt én soha nem fogom tudni pártolni, elfogadni se. Mi egy kicsi nemzet, ország vagyunk. Más Amerikát hígítani, vagy Kínát vagy Orosz-orzágot, vagyí , és megint más kis a nemzeteket. Németor-szágnak egymillió emigráns bár teher, de létében nem ingatja meg. Magyarországra behozni annyi idegent, akit soha a büdös életben nem tudnál integrálni, magyarrá tenni (nézd meg a cigányokat, akik legalább 700 éve itt élnek)ó nemzet-pusztulás lenne. Összefogni, összetartani, persze, kell és kemény parancs a külhoni magyarokkal, de fogalmilag tági-tani a haza fogalmát, azt nem szabad, az b n, mert elindít egy olyan folyamatot, amely el bb-utóbb a pusztulásunkat készíti el . Soros globalizmusa épp ezt szorgalmazza, pénz-zel, fegyverrel, paripávalí ő

Aniszi Kálmán.

Kapóra jött B.Tomos Hajnal, és Cseke Gábor szerkesztésé-ben MEK-en olvasható összeállítás, amelyben a Káfé f nix portálján megjelen költ k vallanak m helygondjairól:

<http://mek.oszk.hu/16700/16796/index.phtml#šŰgy> néz ki, hogy a költészet az utóbbi években és várhatóan az eljövö-n d id kben is gyökeresnek mondható átalakuláson megy át, igyekeznek a kötöttségekt l megszabadulni új, lezserebb for-mát, tartalmat keresni, új szavak, kifejezések használatával új perspektívát adni az értékelismeréshez szerz nek, olva-sónak egyaránt.ő Hat kérdésre huszonvalahányan válaszol-tak. A kritikáról megfogalmazott kérdésre érkezett válaszok az Ághegy 2017/2 számában megjelent A kritika szüksé-gességér l közölt írásunkhoz szolgálnak tényfeltáró vitára buzdító gondolatokat. A szerkeszt k kérdése a következ : Volt-e olyan élményed, amikor verseid valóban avatott kri-tikus šbonckéseő alá kerültek, s általa a kívülálló perspektí-vájából špillanhattad megő és

kezdted értelmezni saját alkotásaidat? A válaszadók nevét nem tartottuk fontosnak közölni, szubjektív véleményeket sorakoztatunk, amelyekb l megengedhet általánosítással juthatunk a kritika szükségességét igenl , lényegre tör vitához. A válaszokból az is kiderül: a mai költ k eligazítói az el ttük járók voltak. A szórványban él magyar tollfor-gatóknak kevésbé jutott segítség és kritika. Bekapcsolódá-suk a magyar irodalom sodró folyamába éltet volna.

.Erre konkrét példát is adhatok. Nemrég egy haiku-klub internetes oldalán megjelent egy alkotásom. Kommentjében az egyik nagynev f iskola japán tanszékének vezet je, az illet nyelv és a haiku elismert szaktekintélye, néhány dicsé-r szó után rámutatott egy felesleges határozatlan nével m-re, ami csak úgy šlifegő a sor végén. Ennél tanulságosabb élményem aligha volt eleddig. Komoly kételyeim támadtak aziránt, hogy valóban haiku-e az, amit m velek, tulajdon-képpen mit és mennyit tudok err l az srégi m fajról. Ez az egyetlen megjegyzés arra készített, hogy felkutassam a legnagyobb japán haiku-mesterek m veit (addig csak felüle-tesen olvastam bel lük néhányat) és alaposan tanulmányoz-zam ket, próbáljak rájönni az eredeti haiku lényegére, mibenlétére, sajátos zenéjére.

2. Mindig érdekelt a kritika, akár méltatás, akár bírálat volt is. A kritikus szempontjait azonban nem tekinthetem új szempontoknak, Arra találtam választ, hogy a versem jó-e vagy sem. Hogy miért rossz? Hát... ha elégtelen, ha szokvá-nyos, ha követhetetlen, ha túllihegett... de hát ezeket a szem-pontokat én is ismerem.

3. A jó tanácsra mindig ráérez az ember. És néha olyan helyr l jön, amit igen hasznos megfogadni.

Más alkotók eszközeit tudatosan nem érintem, azok úgy tökéletesek, ahogy vannak. Persze ha valami megfog, és a tudatalattimban igen csak tovább moccan, abból lehet, hogy kislul valami. Százszor is megrágom kés bb, mert úgy gondolom, ha legalább olyan jót nem tudok megírni abból, akkor rosszat ne tegyek véle. De ötleteket, képeket tovább viszek.

4. Egyes költ k, írók, szerkeszt k sbonckéseö engem is érintett egykor. A kritika jól esett, nagy segítség, útravaló volt. Ami hasznos volt, megtartottam, ami gúnyos megjegyzés volt, elengedtem. A legigazibb vélemények, szakmai hozzászólások, a köteteimre írt recenziók által. Annak idején mindnyájan átestünk Székely János, K. Jakab Antal, Hervay Gizella, esetlegesen Király László és Farkas Árpád kritikái sz r jén. Mindig jókat mondtak, de sohase sikerült teljesíteni. Rájöttem valamire: ki kell várni, hogy az értelem utolérje az érzelem hullámzását, azt, amit Platón az alacsonyabb lélekrészek ó az érzelmi lélek és a vágyakozó lélek ó vezérségének nevez. Az értelmi léleknek uralkodnia kell, mert akkor kikerekedik a saját arculat. A szellem nem lehet azonos a szublimált érzékiséggel, az z rzavart okoz. Szépen elraktározódtak azok a tanácsok, de sohasem fogom megtudni, mikor melyik tanács ítélt széke el tt állok. Lászlóffy Csabára érett fejjel jobban odafigyeltem, valahogy éreztem jószágos szándékát. A könyvbemutatók és az író-olvasó találkozók, a rádióban, televízióban elhangzó interjúk, a meghívások, az olvasók visszajelzései ó ezeket tekintem és tartom igazából valós sbonckéseknékö

5. Természetesen volt, azt tanultam bel le, hogy a m bíráló szubjektív. Nagy felel sség avatott kritikusként lenni, mert nem elég a szaktudás, versértés, versszeretet, ha nincs megfelelő környezet és id a m re, illetve nem létezik tévedhetetlenség. Ezt mindig szem el tt tartom, amikor t lem kérnek véleményt, tanácsot.

6. Avatott kritikusként, a szó legnemesebb értelmében Farkas Árpád. T le bármilyen sélveboncolástó habozás nélkül elfogadnék, és vakon megbíznék minden javaslatában. De nem boncol, csak nagyon finoman és sátyaió szeretettel irányít, rávezet, utal... felismerésre készítet.

7. Fodor Sándor tanácsát fogadtam meg iskolásként, hogy ne írjak annyit. Kés bb Páskándi Géza, Csiki Laci, Egyed Péter se nagyon biztattak. Pedig k tudtak valamit. Egyedül Kántor Lajos vállalt fel, de neki is tévedése lettem. Mostanában Vörös István igazított versemen, el is fogadtam. Állandó élményem ma az internetes nyilvánosság. Verssel próbálok megismerni, felismerni, megragadni valamit az életb l ó ez min sítheti a versemet. Mind gyakrabban használom magamon azt a bonckést.

8. E kérdés talán arra vonatkozik (közben törl dtek szavai), hogy kik voltak azok, akik sgyenygettékö soraimat. Sorrendben mondanám: a szigorú Székely János, aki kegyetlenül sfoglalkozott velemö, a nagystíl Lászlóffy Aladár, akinek kolozsvári, Szentegyház utcai, 35-ös számú lakásán igazából jól éreztem magam. A jó emlékezet Majtényi Erik, aki komolyan vette próbálkozásaimat, biztatása reménnyel töltött el. A tragikus sorsú Sz cs Kálmán, akit szerintem joztalanul

támadtak az akkori Utunk hasábjain. Azokat sorolom ezennel, akiknek, s akikt l való levelezéseimet becsben tartom, és rzöm is. S hogy milyen tanácsokat fogadok el, s nem akárkikt l, ennek te is beavatottja vagy, néhány kéziratomat el zetes megjelenés el tt hozzád is elküldtem, jó néven vettem, aprólékos filológusi észrevételeidet!

9. Igen. Tulajdonképpen hálát kell adnom a köztünk már nem látható Lászlóffy Csabának, a TET N-nek, de hasonlóképpen a Káfé szerkeszt inek is. Nélkülük nehéz lett volna az rült ritmusú indulás, munka. Avatott kritikus nem egyszer boncolgatta verseimet, kötetem megjelentetése is hasonlóképpen zajlott le. Igazság szerint a kritikus a versnek csak egyes részeit veszi szike alá, szinkronizálja, megbeszéléses alapon. Nagyrészt hallgatni illik rá. Rossz, selejtes verset jobb meg sem írni. Inkább dolgozz rajta hosszan, keményen. Megéri.

10. Két íróemberre domborítom ki emlékezetem, bár pályám során volt néhány... Az egyik, Ördög Szilveszter, aki kezdett l fogva ó leveleiben ó barátjának titulált, s nagyon szenvedtem, zsigeremig, mert a Neki nem tesz írásokat s szételemezteö, de végül, kegyelmez en, leírta, s egy váratlan telefonhívásomkor pedig elmondta: s tehetsége átüt ö. Annyira hatott rám, hogy vélhet en halála pillanatát is átéltem. És Oláh Jánosét is, els kötetem kiadójáét ó 3 napot virrasztva, a sz nyegen sfetregveö újra, összes gyászommal egyidej leg, legf képp Édesapáméval (itt, röviden: mi a család! ó szeret közege? Aligha...)

Pár hónapja fia hangzó könyvét tettem magam elé a laptopoz, s s telepatikusánó szórta a tanácsokat. serkentett új versre, mert tavaly, épp Költészet Napján kaptam kezembe a Magyar Írószövetség tagsági igazolványát, s ez engem úgy görcsbe rántott, hogy hónapokig egyetlen sort sem írtam. Lackfi János sokféleképpen ír. Mára elfáradtam nyomon követni. Talán elnézi nekem, ha tud egyáltalán err l a furcsa tanítói szerepér l életemben. sH tlenségemö nem méltányolandó, de most nagyám képe áll az asztalon.

11. Ami a versírást illeti: az ember egy szinten túl már nem kér tanácsot, mert kialakul az önbizalma és megszerzi az eszközöket. De figyel, érzékeny, sebezhet (a s nyitottöszóhoz megint csak sok hülyeség ragad). Mindig kiver magamból, ahogy Katona fogalmazott, valami olyasmi, amire nem gondoltam, legyen bár az ezerszer újragondolt Szeptember végén, az ezerszer újraolvasott Doktor Faustus, az újonnan megismert Lukács vagy Philip Glass, Kali Ágnes vagy Terék Anna versei. A Facebookon szinte naponta érkezik olyan hozzászólás, amely jól esik. Oda is szoktam pötyögni: s az ilyen olvasóért írókö, marad meg a hitem. Ez egy kételes hivatás.

12. Tanácsokat fogadok el, de ritkán. Megfordult a fejemben: megpróbálhatnám parafrázálni L nhárt Melinda, Ben Attila, Varga Borbála, Skobrák Máté verseit. Még ilyen jelleg élménybem volt részem, reménykedem a jöv ben lesz

13. Mindig megfogadom, hogy elfogadok, és be is tartom. Csak érkezz, mert ez kicsit olyan, mint a sportteljesítmény: hogy ki hogy edz a csúcsra töréshez, azt min-

denki szereti megtartani magának. Persze az eredményből lehet visszakövetkeztetni is, amolyan deductio ad... és szerencsére nem reductio ad absurdum. Ilyenként és példaképként álljon itt most kapásból egy Szergej Jeszenyin, vagy egy Marina Cvetajeva. Konkrétumként és él-jelenkoriként meg mindig visszanyúlók azokhoz a levelekhez, amelyekben Szonda Szabolcs észrevételeket fűzött egy-egy versemhez.

Ide ismét behozom Szonda Szabolcsot, de hozom Cseke Gábort is, érettségi előtti élményeimből Csutak Judit tanárnt, vagy a román nyelven írt verseimet illetően Mihály András tanár urat, és nem szabad kihagynom Borsodi László padtársamat, akivel tulajdonképpen sversileg szinkronban ő cseperedtünk. Valamikor 1995 tájékán Pomogáts Bélát kértem, hogy egy ritka sansz találkozó alkalmával ő arra hogy sátyáskodjon akkori verseim felett. László Lászlótól máig őrzök egy többoldalas levelet, amelyben a neki postázott verseimre reagált. A Settima San Pietroból címzett levélben a legbarátságosabb hangvétellel ő a modern formátlan-formát kissé elítélő elemzéseket olvashattam, tényleg és szintén bátorított, hogy írjak, mert nem hiába teszem: csak hát ideje lenne már időm mértékessé válnom. Ezzel még tartozom neki, emlékének. Abban mindannyian nagyot segítettek, hogy azt az értéket, eredeti villanást, amit adott esetben egy-egy sorom képviselt, ne fullasszam meg túlírással, képzavarokkal, túlkódolással, ifjonti lelkesedéssel, amely arra sarkallt, hogy lehet legmindenem beleírjam egyetlen versbe... mintha újabbakra, többre, jobbra esélyem se lenne. Azóta pedig minden lap, nyomtatott vagy digitális fórum, mely lehoz, kritikussom és boncnokom az általam írtakat, amit lehoz.

14. A jó tanácsokat meghallgattam, véleményezték többen írásaim: Gúzs Imre, Magyarai Lajos, Mészely József, Bogdán László, Cseke Gábor.

15. Egy skatulyát bárkire rá lehet húzni, lévén, hogy azt nem nekünk, hanem másnak kell megtennie. De hogy segítsék, az enyémmre talán az illene, hogy snonkonformistán visszafogott ő magyarán, óvatos duhaj.

16. Tanácsot versírásban iskolás korom óta nem fogadok el. Ha hibát, logikatlanságot vesz észre valaki, azt belátom és kijavítom. Célzatosan nem építkezem más alkotók eszköztárából, különösen nem egy-két-több adott szerzőből. Írok kipróbált, klasszikus, újmértékes, hangsúlyos, rímes és rímtelen formákban, de saját formákat is kidolgozok. Ha valakinek a versére írok választ, parafrázist, azt tudatosan és felismerően teszem, a dialógus szándékával. Időnként írok választ vagy parafrázist klasszikus vagy kortárs szerzők verseire, többnyire felkérésre vagy pályázatra, és érdekesnek találom, ha valami már adott, és lehet ahhoz viszonyulni. A parafrázist is úgy írom meg, hogy egyben önálló is legyen, legalább a megoldások felének újnak kell lennie, és önállóan is érthetőnek kell maradnia.

Igen, egy-két tapasztaltabb költő kolléga olvasata adott időnként új értelmezési perspektívát a verseimnek, Jobban tudom utána, mi mindenre kell figyelni, hogy ne értsék félre, vagy még jobban megértsék.

17. Örülök, ha értő szemek nézik, olvassák a verseimet. Azt hiszem, szívesen vennék tanácsokat, de ehhez nagyon esetlegesen verselek. Sok költő szeretek, ő biztosan hatnak rám, de én nem tudom megítélni, hol köszönnek vissza.

Azt gondolom, volt már értő szemek közelében versem ő legelső a F nix virtuális lapjain. Nagy ritkán kaptam vissza-

jelzést, például a Gyereksírató című versemre, aminek nagyon örültem, mert egy olyan költő írta, aki nálam sokkal elkötelezettebben ír, és nagyon szeretem őt olvasni a F nix-en. Természetesen a szerkesztői döntés, hogy egyáltalán idevaló-e a versem, egyfajta minősítés is.

18. Jó tanácsot, jó észrevételt, kritikát szívesen elfogadok. A költészet eszköztárából csupán annyira van szükségem, amennyi elégséges ahhoz, hogy a mondanivalómat megfogalmazzam. Mások bérébe bújni, szerepet játszani, parafrázálni csak ritkán...

Verseimről eddig azok írtak kritikát, akikkel személyes kapcsolatban vagyok, és akikkel könyvet adtam. Természetesen jó érzés más szemében magunkat meglátni, mint gerendát... Szükség van arra, hogy az ember a kívülálló perspektívájából is lássa magát...

19. Volt, persze. És hasznos (is) volt. Megtörtént, hogy ő az szemével látva a verseimet ő egy teljes versszakot elhagytam az egyik versemből. Mert rájöttem, hogy igaz volt. (Ezt a verset csatolom is, mutatóban.) Volt olyan is ő sokszor ő, amikor nem úgy láttam, gondoltam, ahogy azt írták rólam, vagy velem kapcsolatban. Kevés ilyen volt, és nagyjából az elején. És volt olyan is, amikor kedves, jó szándékú írás volt a recenzensé, nem tendenciózus. De eléggé mellément.

20. Kell tisztelettel és mértéktartással miért ne jöhetne jól egy-egy utalás, ötlet vagy intertextus, ami mások fejéből pattant ki? Tanácsot is jó megfogadni, ha nem tesz erőszakot a szándékon, amivel egyáltalán leülünk verset írni. Legutóbb egy zeneszerző barátommal vitattam meg egy szövegemet, hogy tovább gondolhassa azt, amit leírtam, ezúttal zenében. Érdekes csörte volt, soha jobb kritikust!

22. A jó tanácsokat, s azokat is csak azoktól, akiket kedvelek. Sokat olvastam-olvasok. Nincs tudomásom arról, hogy más alkotók eszközeit saját alkotásom valamelyikébe beleolvasztottam volna. Fogalmam sincs, hogy történt-e vagy nem ilyen. Ami biztos: ő Soha nem úgy írtam verset vagy prózát, hogy azelőtt elolvastam volna egy idegen verset vagy prózát. A valódi kritikus az én vagyok.

Pető Tünde

A Sátorhegy alatt

Folytatása előző lapszámunkból

II. rész

Nagy divat manapság mindenféle drága tanfolyamra járni, ahol megpróbálják elsajátíttatni a résztvevőkkel, meditációs gyakorlatokkal és különféle módszerekkel, hogy jobban át tudják élni azt, ami éppen velük történik, a jót és a rosszat egyaránt: arra törekedve, hogy teljes egészében regisztrálják a valóság történéseit, hogy ily módon jobban eggyé tudjanak válni vele.

Ez azonban élettapasztalat híján elég nehéz lehet. Hallottam id sebb embereket arról beszélni, hogy fiatalabb korukban hogyan szaladtak át sietve fontos eseményeken, amelyeket mai tapasztalataik birtokában sokkal jobban tudnának élvezni. Akkori eszükkel azonban nem tulajdonítottak nagy figyelmet annak, hogy mi is történik velük és körülöttük, már futottak is tovább a következő izgalmas eseményig. Nem tudom, hogy mennyire sikeresek ezek a tanfolyamok, amelyek a figyelmes szemlélésre nevelnek, nekem kicsit medd kísérletezésnek t nük, hiszen valaki vagy figyelmes, szemlélő alkatnak született, vagy nem. A többség legfeljebb id vel válhat azzá, amikor már nincs meg ifjonti ereje ahhoz, hogy összevissza szaladgáljon a világban.

Meg vagyok gy z dve arról, hogy többen még a Másvilágra is úgy kerülnek át, hogy észre sem veszik, hogy mi történt velük. Szellemként is biztosan folytatják a sietős mosogatást, vagy azt az egyéb sürgős tevékenységet, amivel éppen akkor foglalkoztak, amikor elvitte ket a Kaszás.

Az önismeret szempontjából azonban én is nagyon fontosnak tartom a szemlélő dést és ha csak egy kicsit is fejleszteni tudnak ezen a készségen a tanfolyamok megalkotói, akkor mindenképpen ajánlom ezeket. Egy próbát megér a dolog.

Az évek múlásával, vagy az életritmus bármiféle lassulásával különös jelentőséget kapnak az emlékek, különösen az ifjúkori emlékek, a szülő föld. Az ember, gondolatban újra szemügyre veszi a múlt eseményeit. Sokan csalódnak, amikor hazautaznak, mert nem azt találják meg és nem úgy, ahogyan az emlékeikben él. Szülő városommal mégsem ez a helyzet, Sátoraljaújhelyben pont az a megdöbbenés, hogy a lassú haldoklás következtében, külsejében, szinte semmit sem változott az elmúlt száz évben. Egyetlen fontos változás történt: gyermekkoromban, ha át akartunk menni a város végébe, ami már Szlovákiához tartozott, komoly útlevél-és vámvizsgálaton kellett keresztülmennünk. A határ mind a két oldalán elszegényedett emberek laktak, tekintve, hogy a szlovákok sem nagyon fejlesztették a régiót. Messzebbre, a szlovák határon belül is szinte csak magyarok éltek, k is biztos szívösen átjártak volna a határon napi szinten, mint mi, gyermekek, de mire a határok elntek, már én is felnőttem. Azoknak pedig, akik Trianon után már vissza sem térhettek Szlovákiába ilyen-olyan mondva csinált ok miatt ekkor már régen késő volt, megöregedtek és már sehova sem akartak menni, megpihentek a magyarországi földben. A trianoni békeszerződésben folyónak el léptetett patak, a "shajózható" Ronyva sem lett sem szélesebb, sem b viz bb Trianon óta. A városkép - a szépen felújított városközpont ellenére - szinte ugyanolyan, mint gyermekkoromban. A város már régen álomba merült, de megkövült létén eddig túltettem magam, azzal vigasztalódva, hogy a fejlődés hiányát ellensz-

lyozza egy kicsit a hihetetlenül szép látvány, amelyet a várost körülölel, felejthetetlenül szép természet jelent. Az utóbbi pár évben azonban már jól látható nyomai vannak eladó házak képében annak, hogy kezdetét vette az elvándorlás, amelynek magyarázata nyilvánvalóan a csökkenő ipari munkalehetőségekben keresendő. Gondolom, hogy Nyugatra is sokan távozhattak a jobb megélhetés reményében mostanában és egyrészt megértem ezt, hiszen ki is hibáztathatna mást azért, mert jobban szeretne élni, másrészt remélem, hogy bárhova kerülnek az újhelyiek, viszik magukkal szívükben a várost és nem lesznek restek megtanítani a gyermekeiket sem magyarul, ha már k maguk nem térnek vissza. Az elvándorlás jelentős Újhelyen. 5-6 ezer f eltávózkodása talán nem számít Budapesten, de egy 20 ezres kisváros életében ez már tényleg az utolsó felvonás kezdete. Szomorú, hogy végül nem a kommunizmusba és még csak nem is a szlovák nacionalizmusba fulladunk bele, hanem csak úgy, az egyre fogyó lehetőségekbe. Nem kell drága tanfolyamokra beiratkoznunk ahhoz, hogy lássuk ezt a szomorú, valóságos képet, nagyon fontos ezért, hogy külföldön élve is gondoljunk az otthon élőkre, ápoljuk nyelvünket és ragadjunk meg minden alkalmat, hogy segítsünk egymáson. Nem kell ahhoz Magyarországon élni, hogy valaki szerethesse a szülő földjét és tegyen érte. Néhány dolog felett nincs hatalmunk, ezeken rágódnunk felesleges, de ha valamit megtehetnénk és elmulasztjuk, az a mi hibánk. Ha nem tanítjuk meg magyarul a gyermekeinket, akkor elveszünk t lük valamit, amit megadhattunk volna nekik, de mi lustaságból elmulasztottuk. Joggal kérdezik meg majd felnőttként, amikor saját nagyszüleikkel sem tudnak beszélni, hogy miért nem tanítottuk meg ket anyanyelvükre. Ha viszont nem sajnáljuk a fáradságot és időt szakítunk erre, ezzel nemcsak gyermekeink, de szülő földünk iránti szeretetünket is kimutatjuk. Patetikus szövegek helyett tettel, mert úgy az igazi. A nyelvápolás a családban, a külföldön élő magyarok lehetősége arra, hogy kimutassák a magyarság iránti szeretetüket.

Pető Tünde

Az én időm

Az id rohan, az id megáll
Az id ballag, az id elszáll.
Az id lassul, az id múlik,
Az id fut és egyre nyúlik.

Egész lényemmel átélem én.

Jusson, amennyi jut, az id fut,
Ne akarja senki számba venni
Mire fordítottam a napokat,
Perceket és pillanatokat.
Létem ideje csakis enyém.

Az én id m csakis az enyém.

Fonyad Péter:

VIDÁM TEMETÉS

Egy kis somogyországi faluban élt egyszer egy Juli néni az öregjével, Jancsi bácsival. Egykor ők voltak a Jancsi és Juliska. Szép pár voltak a falu vénjei elmesélése szerint. Később Jancsi bácsi és Juli néni lett belőlük. Az élet megtépázta, az idő foga megmaradostákká, nem csak a fiatalságuk, de szépségük is megkopott.

Jancsit, mint ifjú legényt elvitték az Első Világháborúba. Megjárta Isonzót. Kis híján, hogy nem áldozták őt is fel a haza oltárán. Ki tudja, ez talán jobb lett volna neki.

Isonzó után testileg, lelkileg lerombolva tért haza falujába. Sohasem jött helyre. Csoda, hogy túlélte állapította meg a helyi orvos. Nem dolgozott, semmihez sem értett, nem érdekelt semmi. Számára Isonzóban megszűnt a világ. Becsukták. Ő meg bezárkózott benne.

A napi munkáját ellátta, ami abból állt, hogy az utcára néz, rogyadozó drótkapura támaszkodva pipázott. Közben nagyokat köpött, ahogy azt a pipadohány és az illem megkövetelte. Nézte a falu életét. Mások életét. A F utcára nézett a kapu, központi helyen a templom és a jegyzőség között. Néha köszönt, szólt pár szót, köpött és nézett kifelé meg maga elé. Elnyitott kalapját félre tolt és csak bámult.

Isonzó elvitte az eszét, megbolondult, meghibbant mondták a falusiak. Pedig ő csak egy háborús sérült volt, a statisztika szerint életben tért vissza a lövészárkokból. Így teltek az évek élet nélkül. A házuk eltt ment mindig a temetési menet a templomból a temetbe. Ilyenkor Jancsi bácsi levette megviselt, zsíros kalapját és akkor látszott a beoperált fémlap a fején, amivel az akkori orvostudomány a szilánkok által elvitt koponyacsont helyett ajándékozta meg az öreget.

Tizedesként szerelt le az Első Világháborúban. Bronz és kis ezüst kitüntetést is kiharcolt magának. Ennyit megérdemelt egy Isonzót megjáró magyar baka. A lövedékek gyártásakor megmaradt hulladékokból tömegesen gyártották az érmekeket, kis kereszt, nagy kereszt, vaskereszt, bronzkereszt. Kicsit megszínezték a vasdarabot és máris lehetett ünnepelni egy halottért. Sok-sok család kapott kitüntetést a szeretett családtag helyett.

A F utca kezdetben kavicsos, később aszfaltos lett. Ott zajlott a falu forgalma. Reggel a disznók, tehenek indultak a legelőre, este hazatértek. Kecskék, birkák nem voltak, ezeket a faluban lenézték. Az emberek ide-oda mentek, dolgukat intézték. Kevés autó, motorbicikli húzott el a kapu eltt. Az autóbusz hatszor egy nap döcögött el a ház eltt, háromszor mindkét irányban. Szombat délutánként az állatok hazajövetele után a fiatal lányok felgereblyézték az utcát a házak eltt, összegyűjtötték a lehullott leveleket, ágakat, szénát, szalmát. Kitisztították az árkot a ház és az út között, hogy az es víz

könnyen elfolyhasson.

Abban az időben még létezett a kisbíró. Ő volt az akkori újság, rádió, internet. Ő dobolta ki a híreket. Mindig a jegyzőség eltt kezdte, így Jancsi bácsi naponta egyszer ó kétszer a központba került, mivel a kisbíró Jancsi bácsinak hátat fordítva az út felé fordult és dobolt. Rituálisan pergette dobját, várt amíg az ott honlók összesereglettek, általában a déli és az esti órákban. Ezután sajátos, ereteljes hangon kikiabálta a közvéleményét és jött a szöveg. Hol valami új rendeletet olvasott fel, hol pedig valami fontos változást, általában rossz hírek jöttek így a falu népére, több lett az adó, kevesebb a juttatás, vagy a közelgő második háborúról tudósított. Mi ment ebből be Jancsi bácsi sebzett koponyájába, azt csak a Jóisten megö tudta.

A kisbíró annak idején, 1917 - ben bizonyára azt is a lakosok tudtára adta, hogy Doberdó és Isonzó térségében lezajlott ütközetben a magyar honvédség kiemelkedő bátorsággal példamutatóan helyt állt!

1917 augusztusában zajlott le a tizenegyedik isonzó ütközet, ezután küldték haza a bátor honvédet légnyomással, fejszerűséssel, fémlappal befoltozott koponyával. Így a 12. és a 13. ütközetben a sies viselkedése ellenére lemaradt.

Abban az időben a kisbíró sokat pergette dobját. Közvéleményét tette. Például: Ő az Isonzó folyónál a még mindig tartó ütközetben október 24. -én az osztrák magyar és német csapatok vereséget mértek az olaszokra és elfoglalták Velence tartomány nagy részét. Egy pár halott nevét a faluból naponta felolvasta.

Jancsi bácsira a Második Világháború, az oroszok bejövetele is ráköszöntött. A kapura támaszkodva nézte, mint szalad-rohan a falu népe a menedékhelyre, amikor az orosz raták hangja felmordult a falu határában. Apám kiabált az öregnek, hogy jöjjön a fal mellé, ahova többen lefeküdtek menedéket keresve a repülő gépek géppuskái ellen. Ekkor megszólalt nyugodt hangon: ŐNincs azoknak annyi eszük és a pipázást csak akkor hagyta abba, amikor a repülő jöv lövések a lába mellett porzottak el. Ezt követően apám egy nehezéket érzett a hátán és Jancsi bácsi lihegését.

A szomszéd házból lakó jegyző sem volt különbség. Jancsi bácsi után őt kellett biztonságba helyezni. A padláson dugta el fülhallgatóját és meglepődött, mikor apám erélyesen közölte vele az azonnali indulást a pincébe. - Mi a manó? Itt vannak az oroszok?! Kérdezte nagy szemekkel. Nem mondta a rádió! - A német propaganda adót hallgatta.

A faluba 1945 húsvétnapján jöttek be az orosz raták nagy zajjal, dübörgéssel, a házak remegtek. 15-en haltak meg aznap a faluban, kimentek az udvarra nézni a repülőket. Bízta a németekben, hogy az oroszokat visszanyomják. Dolgozott a német propaganda a Margitvonal mentén is. Anyám minket a pincébe vitt a raták elöl, apám a szemben lévő gazda családnál szaladt be a védett helyre.

Jancsi bácsit és Juli néni egy fiúgyermekkel ajándékozta meg a Teremt.

Egy fiú volt, a Jóska gyerekek. Úgy mondták, hogy az is hib-

bant. Szülei szegénységében cseperedett fel, nem sok jóval kényeztette el őt sem az ÉLET. Egyszer nagyon kifakadt Juli néni el tt: ŠÉs ám, ez nem igazság, hogy én mindig vöröshajmát kávédzok a szomszédék Pistája meg zsíroskenyeret kávédzik!ő A škávédzásó volt a helybeliek kifejezése a reggelire.

A ši mi Jóskánkó a háború után kedvenc szórakozásával töltötte idejét. Felült egy kidölt fatönkre, felültette anyját, apját: š anyám, apám most röpülőzünk!ő és nagy komolyan kormányozta a fatönköt. Még berregett is. Meg bedőlt a kanyarban. Ez volt az a pár alkalom, amikor Jancsi bácsi elhagyta megfigyel állását a kapunál.

Egyszer a házukban járva 4-5 évesen, meglep dtem szegénységükön. Nekünk a háború ellenére szép nagy karácsonyfát hozott a Jézuska, csillogó-villogó díszekkel, gyertyákkal. A Jóskáé kicsi volt és két alma és pár szem mákos sütemény csüngött rajta.

Egy másik látogatásom is el ttem van, mintha tegnap lett volna. Megelevenedett el ttem a kedves gyermekének: šÉliás, Tóbiás egy tál dődölle, ettél-e bel leí .. š ugyanis a család éppen ebédelt megjelenésemkor, az asztal közepén állt egy nagy tál tele dődöllével. Jancsi bácsi, Juli néni és a Jóska gyerekek kezében villával ült az asztal mellett és komótosan egy ó egy dődöllét böktek a villára és azt szertartásosan körbe harapták és végül lehúzták szájukkal a villáról és mialatt a rágással foglalatostkodtak a villájuk hegyére már a következő dődöllét böktek föl. A dődölle a szegény emberek eledele, olcsó és laktat, sok név alatt eszik az ország különböző vidékeire, például gánica, ganca. F tt krumpliliszttel összekeverve és hagymás zsírban megpirítva esetleg tejföllel leöntve kerül az asztalra.

Ez a Jóska gyerekek jelentette sírva Jancsi bácsi halálát a paplakon=šÉdősapám hótta ket fő ő (kelt fel). Nem sokkal édesapja halála után ő is elhagyta e poros, földi tartózkodását.

Életük nagy részét nincstelenségben terelgették. Szegényes házuk az egyik kerti szomszédjuk kapzsisága áldozata lett. A szomszéd új pajtát akart építeni. A régit bebiztosította és az röviddel utána egészen véletlenül! kigyulladt és leégett! A hajnali szél nem nézte, hogy miben segít a t znek, így a t z magával ragadta az öregek zsupp tet s pajtáját is, állatokkal együtt.

A kis házukat is nyaldosni kezdte már a t z, amikor pár gaza kimentette ket és kevés holmijukat. Ez maradt meg nekik. Előtte is szegények voltak, ezután még szegényebbek lettek. Sohasem álltak lábra. Nagyon szegényen, de becsületesen éltek. Mindenki szerette és sajnálta ket. Juli néni így kapott munkát sajnálatból, szeretetből.

A maradék ház egy kis konyhából és egy szobából állott, mindkett földes padlóval. Rozzant ágyak a szobában, egy sublót repedt tükörrel, Jancsi bácsi honvédsapkás fényképe a keretbe dugva, egy ütött-kopott asztal pár székkal és egy számla a konyhában képezte az otthon bútorzatát. Pár kimustrált edény lógott a konyhafalon.

Szobájukba a nap fénye nem tudott behatolni, akárhogy is er lködött. Nyáron be volt sötétítve az egyetlen kis ablak, hogy kirekessze a meleget, télen pedig azért, hogy az a kis meleg nehogy kiszökjön.

Takarítás nélkül sem látszott a por, viszont állandó jelleg rossz, áporodott lakás szaga csapta meg a ritka látogató orrát. A legyek azért betaláltak, de a nap fénye sohasem látta meg a szegénységüket. Nem volt lehet sége bekukkantani. Így volt, akkor is, amikor apám ment hozzájuk és a szobában két gyertya égett. š Meghalt?ő- kérdezte Juli nénit. ő š A rossebb mögötte, csak borotvállakó! A helyi borbély szíveségb l néha-néha megborotválta az öreget.

Juli néni pörén született, nincstellenül halt meg. A közben lévő időt óriási szegénységben töltötte el. Iskolázatlan, okos, józan paraszti ésszel áldatott meg és, ha máshol választotta volna meg helyét ebben a világban, akkor művelt, intelligens asszony lehetett volna belőle. Emlékezete híres volt.

Ritkán ment túl a falu határán, kétszer a járási székhelyre hívták. Ezt mindig büszkeséggel telve adta környezetete tudtára. Párszor a közeli város kórházába is bement. Mindig gyalog tette meg a 12-13 kilométeres utat. Egyik alkalommal a Jóska gyereket kellett orvoshoz vinni, télen, hóban. A vasúti töltésen haladt. Egyik kezében a bepólyált Jóska gyereket, a fején pedig fonott kosárban tojás és egy demizsonbor. A fizetség. Füttyült a vonat! Gyorsan le kellett ereszkedni a mintegy 10 méteres lejtőn. De hogyan? A gyerek is a csomag is! Megvillant egy gondolata és fogta a gyereket pólyástól lecsúsztatta a vasúti töltés havas lejtőjén ő pedig a tojással és a borral óvatosan lemászott. šHát ha eltörik a tojás meg a demizson, akkor miből fizetem az orvost?ő- mesélte a szomszédnak. šHa meg a gyerekek lesz baja, úgyis a doktorhó menünk, majd megcsinálja!

Jancsi bácsi a külföldet is bejárta, el ször egy kaszárnyában valahol Ausztriában, kés bb meg hát Olaszországban, Isonzóban.

Juli néni házaknál kapott munkát, ő tartotta el a fiát és az öregjét. Fát, vizet hordott, teheneket fejt, gyümölcsöt szedett, talicskát tolt. Ritkán postát vitt a falu határában lévő majorba. Többnyire mezőtűláb járt, már kezdett fagyni, amikor a régi, elny tt bakancsok a lábára kerültek.

Jó néhány falusi asszony tél idején hol egyiküknél, hol másikuknál gy lt össze esténként és ilyenkor vidám hangulatban történt a tollfosztás, kukoricamorzsolás és egyéb téli közös munka. Kevesen tudták, hogy az öregasszonyok régi falusi recept alapján mákgubót f ztek, azt kortyolgatták. Igazi šópiumbarlangokban. Juli néni okos asszony létére elkerülte ezeket a házakat mondván: šNem lehet az egészséges dolog attól a lét l megmámorosodni!

Folytatása következik lapszámunkban

A vadnyúl bukfencet vet

A regényrészlet folytatása

Astrid büszke volt rá, hogy nincs szüksége férfire, családra, a gyerekeveléshez sem. Büszke volt arra, hogy annak a szociáldemokrata társadalomnak tagja, mely egymástól teljesen független, önálló individuumokból áll. Anyagi és érzelmi függetlenség. Ez volt a legfontosabb Astrid számára. Ezt pedig sehogy sem tudta összeegyeztetni a hagyományos család modellel. Többször is áttanulmányozta, és teljesen magáévá tette a szociáldemokraták ezerkilencszázhetvenkettes, 13. kongresszusának anyagát, mely elfogadta őA jövő és a család, ó avagy a szocialista családpolitika című programot. A program pecsétje és védjegye Olof Palme volt, akit Astrid ezután csak még jobban tisztelt.

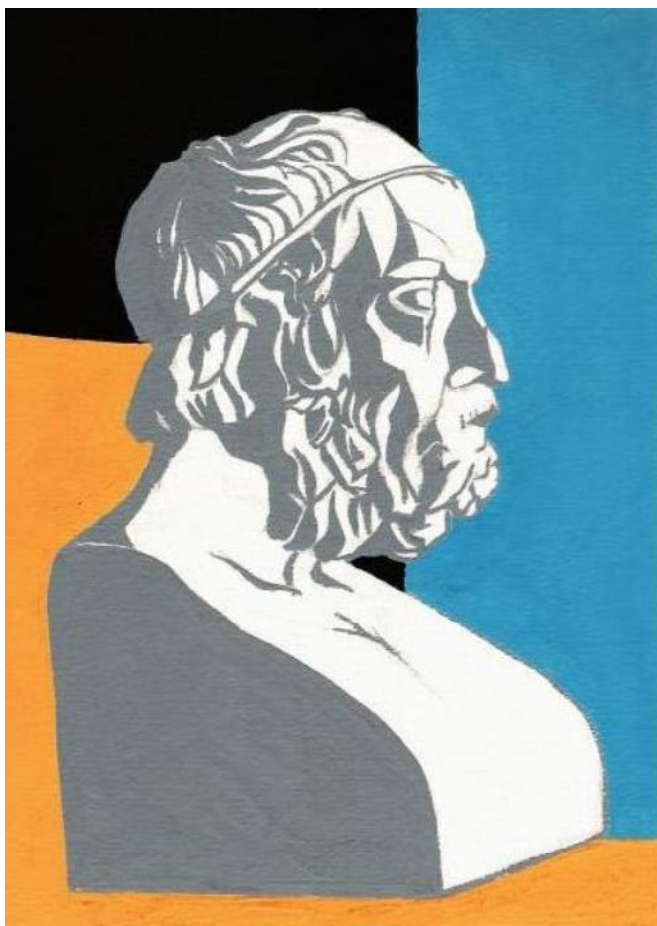
Mindeközben Astrid nem vette észre, hogy Linda magányos, mert Astrid nem tudta, mi az a magány. Nem értette, hogy lehetne bárki is magányos, aki annak az óriási közösségnek része, melyet társadalomnak nevezünk, s melyet az állam jótékonyan gondoskodik

Kezdeteim

II.

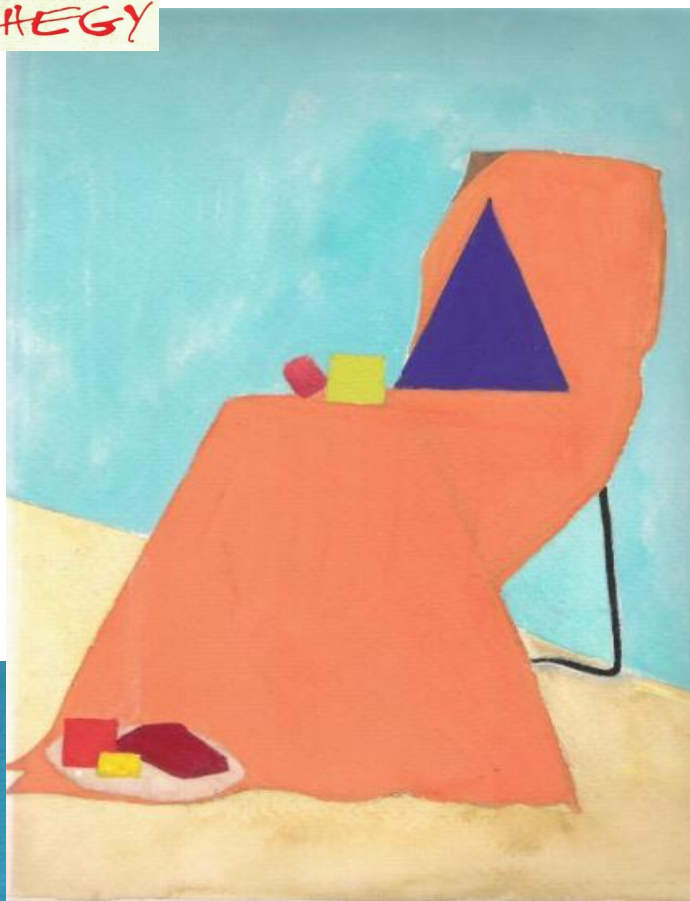
Csikós Tibor festőművész Visszaemlékezése

1972-ben vettek fel az újvidéki ŠBogdan Suputö M vészeti Szakközépiskolába. A felvételi vizsgán görög gipszfejet kellett életh en lerajzolni. Egy filozófus, talán Szókratész, vagy Arisztotelész felnagyított gipszportréja volt.

1974 Csikós Tibor: Görög fej, tempera

Egy pódiumra helyezték. Már nem emlékszem rajzolópadon dolgoztunk-e, vagy háromlábú fest állványokon voltak-e a rajztáblák. Szénnel rajzoltunk csomagolópapírra, az biztos. Megszóltottam egy karakteres, délies kinézet társamat. Mondtam neki, hogy nem jól rajzolja Szókratész szakállát. A fejet elég szépen lekövette, de a szakállat minden gondosság nélkül csak úgy odakente neki.ö Az nem fontosó óválaszolta. Én úgy éreztem, ilyet nem engedhet meg magának egy hitelességre törekv m vész-jelölt. Térképszer pontossággal rajzoltam meg a gipszfej minden

részletét. Délután egy kockára fektetett kúpot kellett agyagból megmintázni, valósággh pontosságra törekedve.

1974 Csikós Tibor: Csendélet mértani formákkal, tempera

Els re elég jól sikerült, de azért aggályosan még igazgattam egy kicsit. József mellettem dolgozott, is hamar elkészült, de nyugodtabb volt, mint én. ó Gyere, nézzünk egy kicsit szét! ó mondta. Megtekintettük a többi pályamunkát. Bizony volt, akinél a kúp megnyúlt, és lecsüngött, mintha olvadt sajt-ból lett volna, és aránytalanságok is szembet ntek. Azt hiszem magam is biztosan tudtam volna szelektálni a pályázókat, a produkált eredmény alapján. Világos lett, mindenkinek nem való ez a pálya, ki kell válogatni a felvételiz ket. Viszont voltak kiválóan tehetségesek is a felvételiz k között. Egy nálunk talán id sebb sz ke fiú elmélyülten, nagy odaadással rajzolt és festett a teremben, ahova kerültünk. Megismerkedtük vele. Smudja Gradimirnek hívták. Felntt korára világhír karikaturista és képregény rajzoló lett bel le. Kés bb rendszeren összebarátkoztunk, és negyedik osztály végén együtt mentünk a diplomázást ünnepelni Veternik kocsmáiba. Mindig különböző karakter fejeket rajzolt a füzeteire. Ez a szokás rám is áterjedt, vagyis jellemz vé vált. Persze mindig is firkáltam, padra, papírra. Az általános iskolában gömböket, amib l különböző szoborszer figurákat állítottam össze. Nagyon büszke voltam magamra, és úgy gondoltam, én rajzolok a legjobban, a környezetemben. Iskolai rajzversenyeken is részt vettem, de ott nem rajzszakos tanárok voltak a zs riben.

k nem feltétlenül fedezték fel tehetségemet. Nagyon sok gyereknek adtak zsírkrétát rajtam kívül, az általános iskola (Zmaj) rajzversenyén. Rajztanárn nk, Jovánka volt az, aki-ben feltétlenül megbíztunk. viszont nagyon elfoglalt volt. Neki mindenre és mindenkire oda kellett figyelnie. Most, hogy rajztanárként dolgozom, megfelel képet kaptam a gyerekek érzékenységér l produkciójuk értékelése kapcsán. A

ültettünk. Egy koca volt az ólban. A kert végében szalmakazal volt. Bátyámmal ide gyakran felmászunk, élveztük a magaslati szemlél dést. Ez a hátsó utca a temet felé vitt ki, ahol a játszóbírodalmunk terület el.

1974 Csikós Tibor: Temet kápolna Martonoson, olaj-farostlemez, 65x45cm

gyermek számára meghatározó lehet az a pillanat, amikor a szerinte joggal nagyra értékelt alkotását tanára elé tárja osztályzásra. A tanár nem tudhatja, hogy kiből mi lakozik, kinek mekkorát dobban a szíve. Csak apró, alig érzékelhető jelekben, az arc mimikájából, a pillanat múlásából lehet megsejteni, hogy legbelül mi zajlik. A tanár pedig mit tesz? A munkát szemlélve

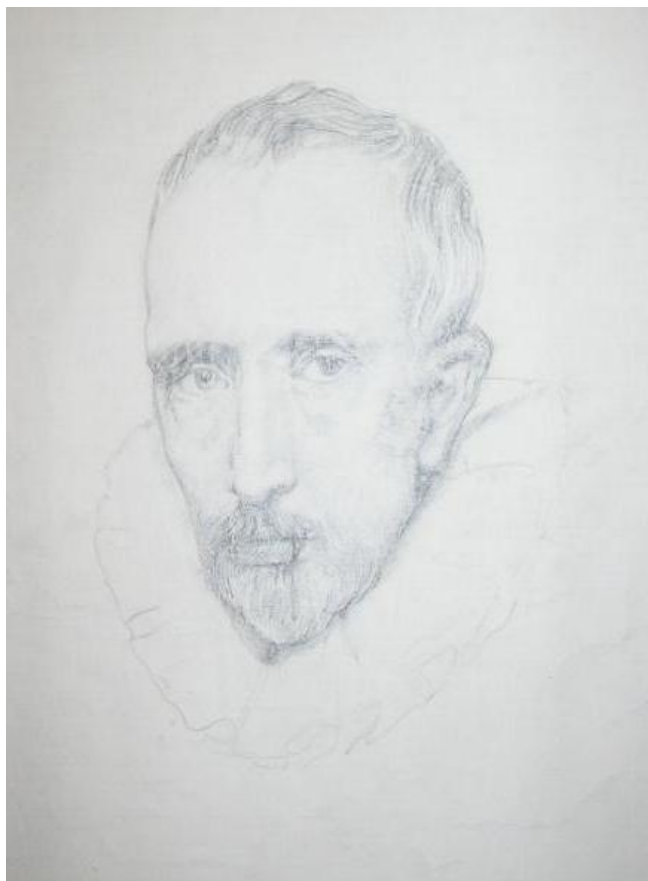
megpróbálja kategorizálni, a sok látott között elhelyezni az alkotást. Mikor pedig a benyomása, impressziója kialakul, a kötélfágszó egyik fokára mutat. C (közepes)! Mondja gyakran Svédországban. Magyarországon is a hármast volt a leggyakoribb osztályzat. Azzal a gyerekkel nincs baj, aki hangosan ellenkezik. A zárt ajkak mögé szorított csalódás viszont később tör a felszínre. Rendszerint amikor a tanuló már visszaült a helyére, vagy még később. Sokkal később. Esetleg elfojtódik, ami még rosszabb. Ezért kell megismerni a tanulókat. Amennyire lehet. A tanár embersége és emberismerete a szakmaiság mellett meghatározó.

Magamról kora gyermekkorom óta azt tartottam, hogy tehetséges vagyok. Családi látogatásra mentünk egyszer az egyik nagybátyámhoz Martonoson, a szülőfalumban. Itt másoltam le egy macis képeslapot, ami az egész életemet meghatározó élményemmé vált. Olyan szépen rajzoltam, hogy az anyukám be szeretne küldeni az újvidéki Mézeskalácsba (ovis hetilap), ahol éppen rajzversenyt tartottak. Nekem az esett nagyon jól, hogy a nagymamám és az anyám is nagyon megdicsért ügyességem miatt. Mindenki, aki csak látta rajzomat tehetségesnek tartott. Ettől a pillanattól kezdve mindig rajzolni akartam.

Családi házuk a f utcán volt, a Tito Marsall utcán. A mozitól az állomás felé a második ház volt a miénk. A házuknak viszonylag nagy kertje volt, ahol krumplit és paradicsomot

Ebben a fás, parkos temetőben laktak a nagyszüleim. Szerényen gazdálkodtak, és pénzért kapálták, nagyapám ásta a sírokat. A két unokatestvéremmel kit n játszótér volt itt nekünk, persze hinta és csúszda nélkül. Kit n en elfoglaltuk magunkat. Itt áram sem volt. Nagyanyámék petróleumlámpával világítottak. Nyaranta egy-két hetet töltöttünk itt. Akkor még az eladósorban lévő nagynéném, aki mindig nagyon szerette a gyerekeket és a családot, a nagyszüleimmél lakott. Sokat játszottunk, számháborúztunk, megcsodáltam a szobrokat és kereszteteket a sírokon. Követtük a csigák járását.

Az iparm vészeti középiskolában Anka Opre-nik (Opresnik), egy nagyon jó ízlés festő volt a rajztanárom. Szombat délelőtt volt a modell utáni rajzolás ideje. Míg mi rajzoltunk, néha vázlatokat készített festményeihez. Paul Klee festészetének a tanulságaiból indult ki a művészetében. Képeit gyakran láttuk az újvidéki kiállításokon. Nagy tekintélye volt a tanulók körében. Színkompozíciókat festett velünk. Nekem is tetszettek munkái, azonban soha sem taroztam a kedvencei közé. Másolásra buzdított bennünket. Egy nagy mappa ceruzarajzot készítettem nagy mesterek műveiről,

1975 Csikós Tibor: Másolat spanyol festőktől, ceruza

és mindenféle reprodukciókról, amiket elérhettem. Ezzel kicsit enyhült szigorom, némi kis dicsőretet is kaptam, de soha nem értékelte nagyra produkcióm. Megvoltak a magam kedvencei. Feljött koromban is küldtem neki katalógusokat, hogy lássa, hogy vittem valamire a szakmában. Meglepetésemre válaszolt nekem egy dopisznicán (levelező lapon), körülbelül annyit, hogy más tanítványai is küldtek neki hasonló katalógusokat. Ne gondoljam, hogy csak én maradtam önmagához. Az vigasztalt azonban, hogy hosszú távon semmivel sem maradtam el szakmailag azoktól a valamikori tanulóktól, akiket nagyra értékelt. Szóval!

Az osztályfőnököm a fiatal Branislav Dobanova ki (Branisláv Dobanovacschi) lett, a Jugoszláv plakátművészet nagy reménye. A belgrádi akadémia elvégzése után rögtön tanítani kezdett. Mi lettünk az első osztálya. Harmadikos középiskolás korunkban töltötte le kötelező katonai szolgálatát. Negyedikben már újra az osztályfőnök volt. Szakmailag következetesen szigorú volt.

1978 Csikós Tibor. Non Possumus, plakát karton, 100x70cm

Elég sokat ellestünk tőle, és emberileg is nagy hatással volt ránk. Kizárólag magázott bennünket. Megjelenése mindig kifogástalan volt. Diplomamunkánkat is értékelte. Egy sokkal későbbi találkozásunkkor is emlékezett rá, hogy nagyon jó könyvillusztrációkat készítettem. Tulajdonképpen ezekről jegyzett meg. Később az újvidéki Művészeti Akadémián tanított. Mindig is komolyan vette hivatását.

1974 Csikós Tibor: Zora ül, ceruzarajz, 70x50cm

Szívesen emlékszem még Jovan Gruji (Grujity)-ra, kiváló grafikus és filmes tanáromra. Iskolánkban m ködött a SAF (Studio Animiranog Filma ó Animációs Filmstúdió), aminek volt a vezetője. Az első animációm itt készítettem átlátszó fóliára, tuszal, Rotring tollal. Az első köztül csak ketten jelentkeztünk rajzfilmet készíteni, osztálytársam Nenad és jómagam. Nenad ötlete volt a Bumeráng című film. A fázisrajzolást közösen végeztük el. Egy kis figura bumerángot tart a kezében. Elhajítja. A bumeráng egy nyolcast ír le a levegőben, majd visszafordulva jól fejbe csapja a sünket. Tanárunk bátorított bennünket. Önálló filmemnek a ŐZsákó, vagyis ŐDzsákó címet adtam. A fő szereplő egy domb tetejére cipeli fel vállára nehezedterhét, majd beledobja egy gödörbe. Innen a zsák földalatti alagúton a domb alá csúszik. Visszaérve újra és újra cipekedni kezd. Erőlködése véget nem ér.

Amikor a filmet bemutattam, és tanárom felfogta az alapötletet, nem feledkezett meg illendően nevetni. Ez bátorítólag hatott rám, annak ellenére, hogy éreztem az udva-

riasságot reakciójában. Nem szerettem meg az animációs film készítését. Hosszú és magányos munka volt a fázisok megrajzolása, kockánkenti exponálása, filmre vétele. Jovan Grujity volt az első tanár, akivel időnként együtt cigarettáztunk az iskola hátsó udvarán. Talán nem mellékes, hogy az iskolánk az újvidéki zsinagóga esztétikus épületének közvetlen szomszédságában volt. Soha nem jártunk benne, csak kívülről hatott ránk sajátos arányaival és formáival. A hátsó udvar éppen a zsinagóga mögött volt.

Ha tanárunk dolgozott, éjszaka tette. Több tanárunk is az éjszakai munkát állította elének követendő példának. Grujity tanár néptárs (ez volt az illendű megszólítás, szerbül egyszerűen csak professzor) valószínűleg az italt sem vetette meg. Borostás, ápolatlan külsővel mutatkozott néha előttünk, de soha részegen. Mesélték, hogy később nyugdíjazták. Érzékeny idegrendszere felmondta a szolgálatot. Gyermekkorában, a második világháború alatt partizán kurír (futár) volt, és a belgrádi Szajmiste fogolytáborba vitt üzeneteket. Az idő múlásával egyre több szemrehányást tett saját magának, amiért sok embert nyilván rajta kívülálló okok miatt, nem tudott megmenteni a haláltól.

1975 Csikos Tibor: Illusztráció Ivan Goran Kovacsit : Jama című poémájához

Nem hagyhatom ki Jovicát, az egyedüli aktív rajzfilmes diákot, aki már harmadikos volt, amikor megismerkedtünk. Kizárólag az avantgárd művészetet értékelte, és értékrendjével nagyon nagy hatást gyakorolt ránk. Mivel tudta, hogy magyar származású vagyok, vagy lehet, hogy látott nálam Ludas Matyit, Jancsó Miklós film művészetéről faggatott. Elég magas lóról beszélt velem, mégis fontos volt a véleménye.

József barátom inkább saját szürrealista stílusú képeit festette, az első és második osztályban. Az animáció nem érdekelt, de egyszer, amikor látta, hogy azon töprengök, hogyan rajzoljam következő rajzfilm figurámat, így szólt: ŐGyere, rajzoljunk karikatúrákat! Ő Felvázoltam figurámat, és, hogy a társaim hogyan rajzolnak. Erre elkezdett figurákat összerakni nagyon kreatívan. Azt hiszem Talpraesett Tom és Aszterix figurákat kombinált. A kötelező krumpli orrhoz kidudorodó szemeket, vékony nyakat, kissé púpos hátat és óriási talpakat rajzolt. Könnyedsége lenyűgözött. Nem lehetett nem észrevenni, mennyire jól rajzolta meg a kezeket, a lábujjakat. Törekedett a nagy képregény rajzoló színvonalára, ugyanakkor átfogalmazta az ott megfigyelt elemeket. Ilyet soha nem tapasztaltam, és később magam is hasonló figurákat kezdtem rajzolni. Persze megpróbáltam saját figurákat keresni, hogy ennek a hatásnak ellenálljak. A zágrábi rajzfilm iskola modorából indultam ki. Így lett hegyes orra és kis füle, sárgarépa szerű teste és piciny, hangjegy szerű lába. Egy újságban rockzenei hirdetésen szárnyak ízlésű grafikáját láttam. Ezt hozzárajzoltam, és így repülő figurát kaptam. Plusz még három betűt rajzoltam rá: JAT ó Jugoszláv Légitársaság. Ebből már sajnos nem lett újabb rajzfilm.

Természetrájk

Fordította Kovács katáng Ferenc

Marte Huke 1974-ben született Oslóban. A bergeni egyetemen német és irodalom szakon végzett. Járt az Írásművészeti Akadémiára és a Göteborg Egyetemre. Első verskötete 2002-ben jelent meg. Ír forgatókönyveket, operalibrettókat. Jelenleg Trondheimben és Berlinben él. Első kisregénye (Naturhistorie, 2015) a 2017-es budapesti Könyvfesztiválon jelent meg a Napkút kiadónál Természetrájk címmel. Fordítójával, Kovács katáng Ferencsel közösen a Fesztivál rendezvényein kívül tartottak két könyvbemutatót (Budapesti Országos Idegen nyelv Könyvtár, Szentendrei Városi Könyvtár), két rendhagyó irodalomórát (Lágymányosi Bárdos Lajos Két Tanítási Nyelv Iskola, Szent Angéla Ferences Általános Iskola és Gimnázium) és egy író-olvasó találkozót (Pestújhelyi református gyülekezet).

Az alábbiakban részlet olvasható a Természetrájk című kötetből.

Éjszakánként hangokat hallok a szomszéd lakókocsiból. Joikolnak. Az elfogyasztott alkohol mennyiségével arányosan egyre erősebben. A hangok kórusba verődnek, áradó hangfolyammá. Nem tudom, hogy milyen tájról énekelnek, még sosem jártam Finnmarkban. Látom ket magam előtt. Két férfi és egy nő ül az asztal körül. Klaus, JP és Maret. Az asztalon üvegek. Maret a poharáért nyúl, a sál lecsúszik a válláról. Parázsló cigaretta a hamutartó peremén. Ő Mindenkién lehet saját joikája ő mondja JP. Egy furgon rakterében fekszem. Könyveim a felfordított ládán sorakoznak. A padlón rádió. Ruháim a hátizsákban, a matrac végében. Autók húznak el mellettünk. Az út hidakon, alagutakon át tekereg fel a hegyekbe. A hó, a jég, a sötét sziklák közé. Egy újsághirdetésben olvastam. Nyári kisegítő keresnek eladónak Telemarkba. Nem ismerek itt senkit. Két hónap múlva tovább buszozom Bergenbe. Ott tanulok szintén. Új életet kezdek. De előbb itt kell lennem. A régi és az új között. Munkában. Minden reggel egy hosszú asztal kerül a furgon és az út közé, tele különleges norvég kolbással. JP áll az asztal mögött, és árusít. Amikor reggel elhúzó az autó ajtaját, JP egyenesen ráláthat a szobámra, a könyveimre, a matracomra. A vásárlók is, ha egyáltalán vannak. Az eladó előtt lakom. Nem tudok láthatatlanná válni. Ki innen, minél hamarabb! JP már túl van az első sörén. Kilenc óra. Fogom a ruhámat, a fogkefém, és elslisszok a kolbászok előtt, majd a számi sátor előtt, amit hamarosan nyitnom kell. Felmegyek a parkolóhely fölötti enyhe emelkedőn álló kis házba. Amint benyitok, meglibben a zuhanyfülke lazacrózsaszín függönye. Levetközöm. Csúszós, nyálkás a szürke linóleumpadló. Jó szagú szappant találok

a szekrényben. Meleg víz zuhan rám a rózsából. Átjárja a bőröm. Melegebbre, egyre melegebbre állítom a csapot. Beszappanozom magam, hajam mosok. Elzárom a vizet, a tarkómon összefogom a hajamat. Megtörölközöm, tisztá fehérem tiszta veszek fel. Fázom a huzatos helyiségben. Egy pillanat alatt kihűlök. Csúszós, ponyvával fedett előttérrel kiegészített számi sátor az árusítóhelyem.

A bejárat mellett állványon képeslapok, matricák, a sátor belsejében, a polcokon hegyi- és fjordmotívumokkal díszített apró tárgyak találhatók. Én szolgálom ki a vendégeket.

A turisták finom borból készült zacskókat, pólókat, rénszarvas figurákat vásárolnak. Norvég emlék. Nézem az ajándékok között matató kezeket. Felemelik a tárgyakat, nézegetik. Angolul, franciául és németül is tudok. Pillanatok alatt váltok. Válaszolok a turisták kérdéseire – mi mennyibe kerül, milyen magasan vagyunk a tengerszint felett, mennyire tartósak a borból. Elmondom, hogy a rénszarvas szőre belül lyukas, csúszós. Levegő van benne. Jól szigetel. Erre hajlítgatni kezdik. Azt is elmondom, hogy a hidegben kellemes rajta az ülés. Könnyű borból, elvihet a sítúrákra.

A bejárat előtt az asztal az eladó előtt, mögötte ülök. Rengeteg kávé és bicska van rajta. Némelyik nyelére feliratot vagy valamilyen motívumot égettek. Kis kések, nagy kések. A fejem feletti keresztben álló rúdon sorakoznak a legfinomabb kivitelezésűek. A kézműves neve is ott lóg a táblán.

Egy francia turista rám kacsint, le szeretne fényképezni. Belemosolygok a masinájába. Otthon, Franciaországban majd elhívja a filmtekercset, néhány nappal később hazaviszi, átlapozza a képeket. Felbukkanok a norvég emlékek között, egy sárga pulóveres mosoly a késekkel megrakott asztal mögött. Akkor majd eszébe jutok.

Reklámtábla az úton: Számi shop.

Rénszarvasbőröket rakosgatok a sátor előtt, kiszolgált kávékból összetákolt piramisforma állványra. A borbőröket a keresztlécekre aggam. Az állvány mellett egy kitömött rénszarvas áll. Vörös, zöld, sárga és kék szalagok díszítik. A másik oldalon egy öreg, fatörzséből faragott hajó fekszik. Egy rúd csúcsán számi zászló lengedez. Dán, norvég, svéd és izlandi veszi körül. Reggelente mindent nekem kell kikapcsolnom. Úgy elrendezve, hogy a turisták kedvet kapjanak a vásárláshoz.

A parkoló az élelmiszerbolt előtt, a település központjában terül el. Itt állnak a furgonok és a lakókocsok. Egész kis kolónia. Miből vagy ponyvából készült elárusító bódék. Könnyű összepakolni, és továbbállni velük.

Üdvözljük egymást, de alig valamit tudunk a másiktól. Gyapjú holmik árulnak, ennivalót, mások bizsuz vagy emléktárgyakat. Mi ezt is, azt is.

Az eladók a vásárokról és a jobb körülményeket biztosító csarnokokról beszélgetnek. Életstílus, egész évben ezt csinálják. Együtt élnek a portékáikkal. Járják az országot, oda mennek, ahol vannak vásárlók, útkeresztesz désekbe, kitérőkbe. Ahová turistákat visznek a buszok. Ahol fagyfaltra vagy pelenkacserére megállnak a családok.

Mellettünk egy virsliárus bódéja áll. Pølse-Ove. A fehér utánfutó egyik oldalára tolóablakot szereltek. Bent, az előttér asztalon áll a fagyfal, rajta alumíniumlábas. Ove abban fagyfal a virsli. Az ablakon át szolgálja ki a vendégeket, s veszi el a pénzt. Esténként fogja a bevételt, és elviszi a sörözésbe. Egyszer megoldás. Ove kevés beszéd. Felkel, elhúzza a tolóablakot, virsli árul, majd este elissza a bevételét.

Szinte sosem szölk egymáshoz. Elfordul, hogy bejön hozzám egy langyos virslivel. A nap végén, zárás előtt.

Antibes múzeu- maiban

Nyári szabadságunk néhány napja a franciaországi Riviérán, egy középkori épületekből álló mondán kisvárosban telt el. Mivel szállásunk magában az óvárosban volt, könnyen rátaláltunk a turisztikai és kulturális látványosságokra. Írásomban egy nap eseményeit rögzíttem.

Szombat reggel a Picasso múzeumba indultunk. Tudtuk az óváros jellegzetes tornya felé kell mennünk. Ez a Grimaldi kastély része, ami olyan jellegzetessé teszi Antibes városképét. Egy térre érkeztünk, a Place National-ra, vagyis Nemzeti térre, ahol számomra egy kissé édeskés, énekes madarakat tartó, szőpecskeő kisfiút és kislányt ábrázoló szobrot, és egy karikatúra múzeumot találtunk. ŐMusée Peynet a múzeum neve.

Ide azonnal bementünk, hiszen nagyon érdekel az alkalmazott művészetnek ez az ága, több karikatúrista barátom munkáját követem. **Peynet** művészi alkata úgy tünik közel áll hozzám, hiszen munkáit nagyon lelkiismeretesen, aprólékos gondossággal tervezte meg. Láthatuk vázlatait, összevetve a nyomtatásra került, alkalmazott grafikai, vagy pedig képregényekkel.

Figurái nem személyes jellegűek, hanem nagyon általáno-

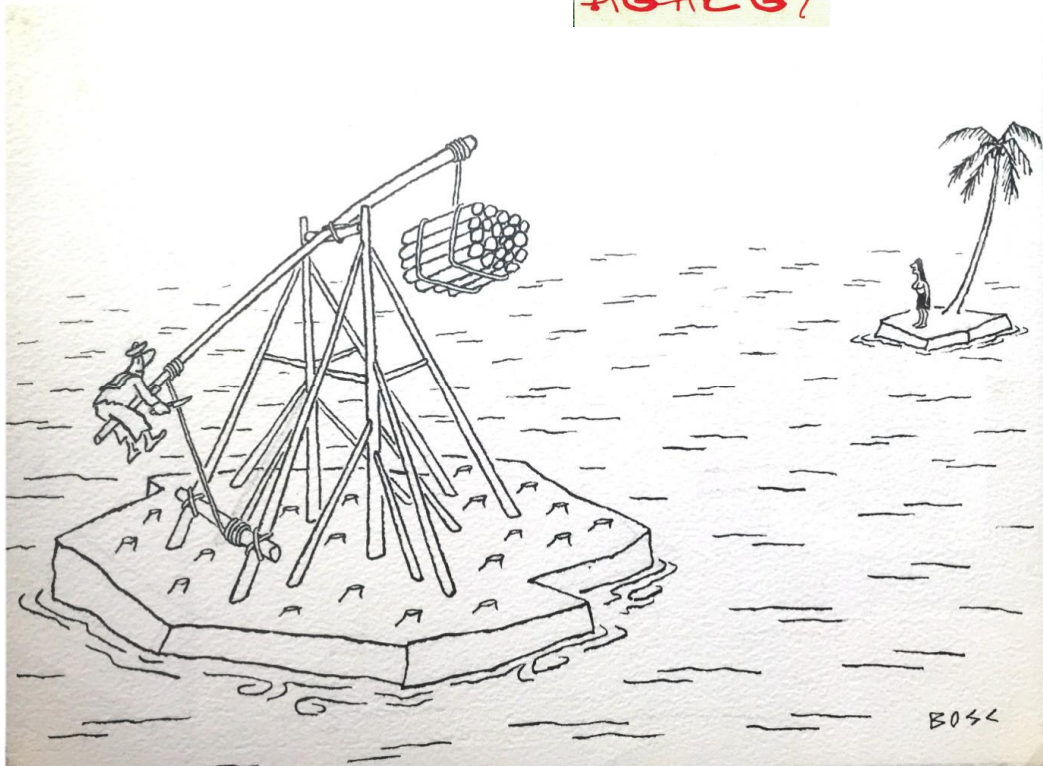

sak, eszmeien szépek. A téren álló simára csiszolt bronzszobor egy ilyen párban álló, ideális kisfiút és kislányt ábrázol, akik kis énekesmadarak barátságát élvezik. Tiszta, szentisítő téma, mondhatnám régi újvidéki zsargonnal, ami, mint tudjuk, a szentimentálisra utal. A művész tulajdonképpeni emblema ez a szobor, hiszen a figurák agályosan gondos megfogalmazása végigvonul az összes munkáján. Ezért is áll figyelemfelkeltő jelként ez a jellegzetes szobor a múzeum bejárata előtt, a tér közepén.

A fémdúcú sokszorosító grafikában (rézkarc, akvatinta, rézmetszet, hidegtű, stb.) is jártos volt. Horoszkóp képei nagyon gondosan kivitelezett, nagyméretű rézkarc-grafikák. Sajnos csak az égő jelképek felét, 6 jel grafikai megfogalmazását láthattuk kiállítva.

A múzeum belső terében egy másik karikatúrista, **BOSC** munkái kaptak helyet. E művész munkái még véletlenül sem gondosak, hanem nagyon leegyszerűsítettek, lényegre törőek. Ez az a francia karikatúra stílus, amely olyan nagy hatást gyakorolt ránk a hetvenes években, a jugoszláviai **START** és más, inkább francia magazinok által. Ezekhez különböző könyvtárakban, pl. Újvi-

már lejárt dátum áll rajta. Gyerekek számára ingyenes, felnőtteknek 6 euró a belépés. Táskáinkat viszont, biztos, ami biztos alapon, a ruhatárba rakták velünk.

Antibes Picasso látogatásakor még nem volt több egy apró falunál. A festő egy szerencsés véletlen folytán kapta meg a régi erdő legfelső emeletét, hogy ott festhessen. Az antibes-i időszak alatt 23 festményt és 44 rajzot készített. Ezek egy részét a városnak ajándékozta, mikor visszatért Párizsba. Antibes Picasso múzeumának gyűjteménye ezekkel a képekkel kezdődött. Az épület

déken jutottunk hozzá. Nagy József barátomnak volt egy ragyogó, kitűnően improvizáló karikatúra periódusa, középiskolai tanulmányaink idején. De ezt a néhány vonallal kialakított, nagyorrú figurát mindannyian másoltuk, aki csak rajzfilmmel vagy karikatúrával foglalkozott az újvidéki művészeti középiskolában. Tehát ez a francia mester stilizált, bevezette a kép szériákban való, vagyis képregény elbeszélést, és redukált is, vagyis a minimumra törekedett, és kiemelte a lényegét. A kis múzeumnak elég sok látogatója lehet, látogatásunk idején 6-7 emberrel is találkoztunk. Ez valószínűleg a múzeum központi elhelyezkedésének tulajdonítható.

Másfél óra múlva már az eredeti úti célunk, a **Picasso múzeum** köveit koptattuk. A pénztárban nagyvonalúan elfogadták svédországi művészeti igazolványomat, annak ellenére, hogy

második emeletén az állandó, az első emeleten az ideiglenes kiállítás kapott helyet. Olvashatjuk az interneten, az egyik magyar nyelvű turisztikai portálon. A történethez tartozik, hogy Picasso 1946-ban költözött Párizsból a tengerparti kisvárosba. Françoise Gilot nevezte művésznője, és egy grafikus barátja kíséretében. Legismertebb festménye ebben az időszakból az *Élet öröme* címet viseli.

A kastély ódon falain elszórva is néhány száz fényképét szemlélhetünk. A nagymester életének gondos megőrzésére egy brit fényképész, **David Douglas Duncan**, aki Picasso antibes-i periódusát, és Dél-Franciaországi tartózkodását lencsevégre kapta. Az emeleten kialakított termekben találjuk a mester festményeit, grafikáit, kerámiaait és szobrait. Itt a sok, mintegy 30-40 kiállított, kézzel festett tányérra kell kiemelni. Picasso jellegzetes alkotásai, gyors, kirokizált ecsetrajzok. Torreador és bika ábrázolásai a legismertebbek ebben a gyors ecsetrajz stílusban.

Nicolas de Stael orosz származású francia festőművész is kapott egy állandó kiállítótermet nagyméretű munkáival. Expresszionista hozzáállású, de igazán könnyedén érte el a teljes, fauvista (franciául fauve : vad) képeket festett.

Nagymértékű igazodása a francia stílus könnyedségéhez az óriási aktrajzok Matisse receptjére való rajzolás eredményezte. Ezeket a munkákat nem ismer-

tem, viszont eredeti festészeti stílusát már igazán régóta, középiskolás korom óta, amikor is először szívtam magamba Párizsi iskola színvilágát és festészeti stílusát. Jó volt most ide bemenni, ebbe a múzeumi terembe, szembesülni festményeinek fizikai valóságával, óriási méreteivel. Egészen más fehérre meszelt teremben hatalmas kifeszített vásznon szemlélni intenzív, olykor elhalkuló színes felületeit. Elképzelni a mestert, ahogy ott szorgoskodik, lélegzik és ért gyjt a befejezéshez.

A múzeum tengerre néző oldalán hatalmas terasz található modern szoborgyűjteménnyel. **Juan Miro** spanyol festményvész kifejező, de szokatlan szobraikat alkalmam volt látni egy mallorcai nyaralás során. Itt két nagyméretű szobrát találjuk. Szokatlansága talán abból adódik, hogy egyes részeket laposan hagy, és hatalmas ecsetvonásokkal élénkíti. Festéslátásmóddal alkot a térben.

A nap élményei közé tartozik még egy rövid látogatás a múzeum bejáratával szemben lévő exkluzív galériában. Fényes fém felületek vonzottak ide be bennünket. Fényképezni támadt kedvünk. Meg is kaptuk az engedélyt a galéria tulajdonostól egyetlen kép elkészítésére. A fényes fémfelületek valószínűleg **Luciano Fontana** halhatatlan roncsolásos remekművei voltak, és az alsó polcokon kisméretű Picasso kerámiákat fedeztem fel. A bejáratú oldalfalon viszont egy felszeletelt hegy függött falemezre applikálva, s róla olajfestékek lefröccsentve. Vörös, sötétkék, világoszöld színek. **Pierre Fernandez Arman** munkája. Megjegyzendő, ez a művész

művészeti felfedezés. 1. Antibesben van Európa legnagyobb jacht kikötője, a Port Vauban.

„Több mint 2000 kikötő helytel, és képes 100 méter hosszú hajók befogadására. Ezt a természetes kikötőt már a római idők óta használják, és ma már a luxus hajók és jachtok Mekkája, valamint egy helyi halászfloottaé. Jól ismert a milliárdosok mólója.”

A kikötőt egy hosszú várfal és bástya védi a tenger felől. Ezen a védműn kapott helyet a „Nomádö című szobor. Óriási, csipkészerű, fehérre festett, térdét állához húzó, ülő figura, amely, mintegy kitekintve a messzeségre, meditál a habok fölött.

„A szobor egy kortárs katalán művész **Jaume Plensa** alkotása, aki Barcelonában és Párizsban él és dolgozik. 1955-ben született. Jelenleg a kortárs képművészet egyik legfontosabb szobrászművésze. Plensa az 1980-as években az öntöttvasból készült egyszeri, nagy formákkal vetette meg hírnevét. Munkája ezután fényt, hangot és nyelvet használó szobrászati létesítményekbe fejlődött.”
 Olvasom a neten. Egy alkotása megtalálható a svédországi Boråsban. Művének címe „House of Knowledge” vagyis „Tudás háza”. Ez egy 2014-ben készült, 8 méter magas acélszobor, a Textile Fashion Center előtt. Plensa egy ülve meditáló figurát jelenít meg. Ez az alak klasszikus görög óriási szobrászat ideálját követi. Ez a reneszánsz ideál végigvonul az európai művészet történetén. A kortárs svédországi művészetben talán éppen Tilajcsik Roland szobrászművész álló alakja rokonítható ilyen módon Plensa alkotásaival. Azzal a különbséggel, hogy ez utóbbi egy anyagtól független grafikai textúrán keresztül jeleníti meg a formai szépség ideáljait. Innen a csipkészerűség és lágyság. A betűstruktúra elborítja az egész plasztikát. Van, amikor a betűket mellőzve zenei grafikát fordít át negatívba, hiszen acélszobrai többnyire fehérek. Van, amikor pedig egyszeri acélhálószerűen jeleníti meg felfogását a szépről. Az ülő alak mellett még gyakran látunk óriási portrékat mindennapi emberekről. Plensa műveiben egyszerre gyönyörök. Mindenki figyelmébe ajánlom nagyszerű alkotásait.

a szomszédos Cannes városában született, az azürkék tengerparton. Ekkor eszembe jutott a koreográfus Nagy József alkotása, amikor is a „Kánizsai csoport” első kiállításán, 1981-ben, egy szétvágott kalapot feszített ki egy vakrámára. Ez a hangszeres munka most nagy hatást gyakorolt rám. Nyilván az erőteljes gesztusfestés és a térbeli forma összekapcsolódása miatt. Már elő is felejtettem, a matematikus és filozófus végzettséggel rendelkező Armannak a párizsi Gare Saint Lazar (Szent Lázár pályaudvar) előtt álló hatalmas óra és koffer felhalmozódásait, modern bronz szobraikat. Valamikor párizsi ösztöndíjas koromban ezek hozzátartoztak a város jellegzetes összképéhez. Mennyi színesség, mennyi könnyedség! Franciaországba látogatván az ember meggannyi művészeti impulzust kap.

Ha már itt tartok, nem hallgathatok a látogatás legnagyobb

GERGELY TAMÁS: FIFI

Gergely Tamás: Fifi (meseregény)

Borító és illusztrációk: Damó István
Oldalszám: 38. Kiadás éve: 2017

Tedd a szívedre a kezed, kedves Olvasó: találkoztál már olyan mesessel, aki egy illatcsepp? Ugye, hogy nem? Néha láthatatlan, de annál inkább illatozó, amikor pedig színe mégis van, hát vörös, mert a vörösáfonya illatcseppje. Neve is onnan származik: amikor Csér meglátta, azt akarta mondani, hogy hiszen ez a teremtmény a Vörös Áfonya illatcseppje, ám nagy igyekezetében a törekeny teremtést, vagyis Fifit felszippantotta ó hallj oda! ó, az megbizsgálta Csér orrát, úgyhogy prüszkölnie kellett, s ahelyett, hogy azt mondta volna, hogy az Áfonya illatcseppje, mindössze ennyire futotta, hogy Áfi-fió. Így lett a neve: Fifi. Hasonló kalandban többször is volt része Fifinek. Például beugrott a félelmetes Szakadékba, melyről kiderült, nem is olyan félelmetes. Az Örvény megforgatta, Koncér bekapta. Ám a lényeg mégiscsak az, hogy a Darazsaknak az utat Áfonya Anyóhoz megmutatta. Ilyen kis illatcseppek lennénk mi magunk is. Elég, ha a szemünk behunyjuk, máris szállunk, szállunk, mindeniknek megvan a maga Csérje, a maga neve, a maga Koncérja

GERGELY TAMÁS 65

2017. augusztus 19-én kerek születésnapját ünnepli Gergely Tamás író, akinek legutóbbi négy könyve kiadónknál jelent meg. Meséinek, rövid prózáinak összetéveszthetetlen nyelve és hangulata van. Meggyűzősítésünk, hogy nagyobb figyelmet érdemelne az irodalmi nyilvánosságban. Születésnapja alkalmából változatlan alkotó-

er t, jó egészséget és sok olvasót kívánunk neki.

El készületben

Tar Károly: Táncház

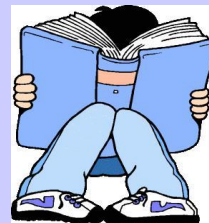
cím gyerekverses könyvének második b vített kiadása
Pusztai Péter, Pusztai Georgeta és Mayer Hella színes rajzaival.

Villámposta

Zöldell képerny
Klikk, klakk: már fényerd
Fényerd klakk és klikk
Unalmaid szétozszlik
Drótpostán leveled,
Klikk és klakk: megleled.
Megleled: klakk és klikk!
Szomszédból érkezik.
Világhálón táncol,
Klikk és klakk: viháncol.
Viháncol klakk és klikk:
Képerny d érkezik
Barátod üzenget,
Klikk és klakk: kérelmet.
Kérelmet? Klakk és klikk:
Kérése villámlik
"Játszani gyere már!
Klakk! És vár már a vár!
Vár már a nyár, nyomd: klikk!
Képerny d aluszik"
"Jöjj levél-varázsló!
Most segíts parázsló!
Varázsló segíts!" Klikk!
Válaszod nem késik
"Megyek már, sietek!"
Szól a gyors üzenet
"Képerny m rejtelek.
Holnap: klikk! Keltelek..ö

Az Ághegy-Liget Baráti társaság elnökének felhívása

ÁGHEGY

Tar Károly
kiadásra

(kiadóra és támogatásra)
váró könyvei, nyomdakészen:

VOLTAM

emlékirat pentalógia

A Boldog utcán innen
Saját lábon

Ezer kilométerekkel

Északi fényben – előkészületben

Summa summarum

ERDÉLYI SZÉPMÍVES CÉH

Emlékkönyv

Pánik — regény

Hajnalban vad nyuszik
ablakom alatt

regény

Tar Károly TITOKTÁRa
publicisztika

Kedves könyveim könyve
könyvismertető, esszé,
regények színhelyén

Itt és ott — versek, képek

Száraz oázis

négy színjáték

Ami eszembe jut

kisprózai írások

Est — versek

Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Értesíteni szeretném Önöket arról, hogy az ÁLBT (Ághegy-Magyar Liget Skandináviai Irodalmi Baráti Társaság) újraalakult 2017 augusztus 9-én!

ÁLBT:

<http://aghegy.hhrf.org/tarsasag/>

Célunk az, hogy támogassuk Tar Károly lelkiismeretes irodalmi tevékenységét, valamint az, hogy összefogjuk és támogassuk a magyar irodalmat és művészetet kedvelő személyeket.

Támogatjuk az:

1) **Ághegy:**

<http://aghegy.hhrf.org/>

és

2) **Magyar Liget**

<http://magyarliget.hhrf.org/>

irodalmi lapokat.

Arra kérjük Önöket, hogy erősítsék meg az ÁLBT tagságukat. Amim azt jelenti, hogy visszajelezzenek a következő címre:

ALBT.Svedorszag@gmail.com

Valamint, azzal, hogy befizetitek az évi tagságdíjat 50 SEK:

A bankgiro számunkra:

232-0430

vagy

a kontónkra:

6179 474 602 621

Az 50 Kr úgy a családok, mint az egyedülálló személyek esetében ugyanaz. Családok esetében jó volna a családtagokat is megadni, mert a támogatásunk a tagok számától függ!

Ha, a baráti körükben ismernek olyan személyeket, akik szintén szeretnék az ÁLBT tagjai lenni, akkor arra kérjük Önöket, hogy a számukra is juttassák el az itteni információkat.

Ha, úgy érzik, hogy nemcsak, mint aktív olvasó, hanem, mint aktív szerző/alkotó szeretnék gazdagítani az irodalmi lapokat, akkor arra kérjük Önöket, hogy azt tudassák az ÁLBT tiszteletbeli elnökével: Tar Károllyal: lunditar@gmail.com

Az ÁLBT lehetőséget ad a tagok számára arra, hogy bemutassák irodalmi alkotásaikat, valamint saját tevékenységeiket (festészet, szobrászat, fényképészet,...)!

Mellékelek, egy rövid bemutatót az Ághegy I és a Magyar Liget I Tar Károly tolmácsolásában. (olvasható az Ághegy honlapján és a svédországi irodalmi klub honlapján)

Maradok tisztelettel,

Dr. Madarassy Enikő, az ÁLBT elnöke

Vály Sándor: Dionysos Partiture no 04 190 x210

II. sorozat 5-6 szám — 2017/ 3-4